

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

ERIKOISPERINTÄ SISÄ-SUOMEN ERIKOISPERINTÄALUEELLA

ERP-sihteerin työ

Elisa Rantakangas

Opinnäytetyö
Toukokuu 2016
Liiketalouden ko
Oikeudellinen asiantuntijuus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

RANTAKANGAS ELISA:

Erikoisperintä Sisä-Suomen erikoisperintäalueella: ERP-sihteerin työ

Opinnäytetyö 45 sivua, joista liitteitä 1 sivua
Toukokuu 2016

Ulosoton erikoisperintätoiminta aloitettiin valtakunnallisena 01.09.2011. Erikoisperinnän laajentaminen koko maan kattavaksi oli tärkeää velallisten sekä velkojien yhdenmukaisen ja tasapuolisen kohtelun vuoksi. Erikoisperinnän keskeisiä tavoitteita ovat harmaan talouden torjunta ja rikoksella saadun hyödyn palauttaminen sekä ulosoton normaaliperinnän tukeminen erityisen aikaa vievissä täytäntöönpanotoimissa. Erikoisperinnän asioissa omaisuutta on usein pyritty erilaisin omaisuusjärjestelyin saamaan ulosottovelkojien ulottumattomiin.

Sisä-Suomen erikoisperintäalueella työskentelee tällä hetkellä yksi kihlakunnanvouti, kaksi ylitarkastajaa ja viisi kihlakunnanulosottomiestä sekä erikoisperinnän perintäsihteerit. Opinnäytetyö käsittelee Sisä-Suomen erikoisperintäalueella työskentelevän erikoisperinnän perintäsihteerin työtä. Opinnäytteen tarkoituksena oli selvittää ERP-sihteerin toimiminen osana erikoisperintää ja syventyä tarkemmin työnkuvaan sekä tehdä ulosoton nykyistä ja tulevaa henkilöstöä hyödyttävä tietopaketti.

Ensin työssä käsitellään yleisesti ulosottoviraston toimintaa ja erikoisperintää, jonka jälkeen käytännön näkökulmaa antaa kihlakunnan ulosottomiehille tehdyt haastattelut. Haastattelussa käydään läpi myös havainnollistava esimerkkitapaus. Viimeisessä ERP-sihteerin työstä kertovassa aihealueessa perehdytään vielä tarkemmin eri työtehtäviin kuten tiedonhankintaan.

Työn tutkimusmenetelmät olivat sekä lainopillisia että empiirisiä. Työtehtävien prosessia on kuvattu käytännön kokemusten ja havaintojen mukaisesti. Lähteinä on käytetty ulosotto –lainsäädäntöä, ulosotto-oikeudellista kirjallisuutta ja ulosottoviraston omia ohjeistuksia. Opinnäytteen liitteissä käsiteltävät luottamukselliset aineistot on poistettu julkisesta raportista.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Program in Business Administration Option of Legal Expertise

RANTAKANGAS ELISA:

Special Recovery in Central Finland Special Collection Area: The Work of the ERP-Secretary

Bachelor's thesis 45 pages, appendices 1 pages
May 2016

The operations of the enforcement special recovery were launched nationwide on 1 September 2011. The extension of special recovery to cover the whole country was important for the congruent and equal treatment of both debtors and creditors. The key objectives of special recovery are to combat the underground economy and to restore the profits of crime as well as to support the normal recovery, particularly in time-intensive enforcement actions. In the cases of special recovery, efforts are frequently made to place the property, through various property arrangements, beyond the reach of the enforcement creditors.

One bailiff, two senior inspectors, five distrainers and an ERP secretary are currently employed by Central Finland special collection area. This thesis handled the job of the recovery secretary working in the special recovery area of Central Finland. The purpose of the thesis was to describe the role of the recovery secretary in special collection and to go into the details of the job description.

First, the work generally deals with the operations of an enforcement office and the special recovery followed by the interviews of the distrainers, which provide practical perspective. There is also an illustrative case in the interview. The last topic gives more information on the duties of the secretary in special recovery, for example on data acquisition.

The research methods in the thesis were legal and empirical. The process of duties was described according to practical experiences and findings. The sources used in this thesis are enforcement legislation, enforcement-legal literature and the guidelines of the enforcement agency.

Key words: enforcement, special recovery, precautionary measures, data acquisition

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
2	ULOSOTTOLAITOS.....	9
	2.1 Ulosoton organisaatio	9
	2.2 Ulosoton tehtävä ja tarkoitus	10
	2.3 Ulosottooperusteet	11
	2.3.1 Lainvoimaisuus	11
	2.3.2 Määräaika ja vanhentuminen	12
	2.4 Täytäntöönpanon vaiheet.....	13
	2.5 Ulosottoselvitys ja tietojen hankinta.....	15
	2.6 Keinotekoiset varallisuusjärjestelyt	16
	2.7 Ulosoton tietojärjestelmät ja julkisuus.....	17
3	ERIKOISPERINTÄ	18
	3.1 Taustaa	18
	3.2 Erikoisperinnässä käsiteltävät asiat	19
	3.3 Erikoisperintä Sisä-Suomen erikoisperintäalueella	21
	3.3.1 Yhteistyö alueen ulosottovirastojen kanssa ja velallisten siirtyminen erikoisperintään	21
	3.3.2 Viranomaisyhteistyö	22
	3.4 Tulos ja tavoite.....	23
	3.4.1 Selvitettäväksi otetut velalliset ja rahasaatavat sekä läpivirtaus	24
	3.4.2 Erikoisperinnän perintätulos	24
	3.4.3 Muita tilastoitavia toimenpiteitä	25
4	HAASTATTELUT	26
5	ERP-SIHTTEERIN TYÖ	29
	5.1 Tehtävänkuva.....	30
	5.2 Turvaamistoimet	30
	5.2.1 Oikeudenkäymiskaaren mukaiset turvaamistoimet.....	31
	5.2.2 Pakkokeinolain mukainen vakuustakavarikko	33
	5.2.3 Turvaamistoimet ja vakuustakavarikot ERP-sihteerin työssä.....	34
	5.3 Tiedonhankinta	35
	5.3.1 Viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan tietojenantovelvollisuus	35
	5.3.2 Sivullisen tietojenantovelvollisuus	36
	5.3.3 Tiedonhankinnan prosessi.....	37
	5.4 Tilityksen valmistelu, maksujen seuranta ja muut työpinnat	37
	5.5 Asiakirjojen säilytys sekä arkistointi, tilastointi ja muut tehtävät	39
6	POHDINTA.....	41

LÄHTEET	43
LIITTEET	45
Liite 1. Haastattelukysymykset	45

LYHENTEET JA TERMIT

ERP	Erikoisperintä
OK	Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4
PETU	Perinnän tuki
PKL	Pakkokeinolaki 22.7.2011/806
Rihy	Rikoshyödyn jäljittäminen
UK	Ulosottokaari 15.6.2007/705
VanhL	Vanhentumislaki 15.8.2003/728
VTJ	Väestötietojärjestelmä
VVV	Valtakunnanvoudinvirasto

1 JOHDANTO

Suoritin oikeustradenomin opintoihini liittyvän syventävän työharjoittelun Pirkanmaan ulosottovirastossa keväällä 2015. Harjoittelun aikana ilmaisin mielenkiintoni tehdä opinnäytetyöni liittyen ulosottoon. Syksyllä 2015 aloitin työskentelyn Pirkanmaan ulosottovirastossa perintäsihteerinä ja 2016 siirryin erikoisperintäsihteerin virkavapaan sijaisiksi. Pirkanmaan ulosottovirastossa vain yksi henkilö hoitaa erikoisperinnän sihteerin työtehtäviä, joten idea opinnäytetyöhön lähti siitä, että halusin selvittää sekä itselleni ja tarvittaessa myös muulle ulosoton henkilöstölle mitä työtehtäviin kuuluu, sillä monellaan ei ollut työtehtävistä juuri minkäänlaista käsitystä. Tavoitteena oli myös selvittää, miten erikoisperintäsihteerit toimii osana erikoisperintää ja auttaa erikoisperinnän kihlakunnanulosottomiehiä.

Erikoisperintätoiminta on alkanut nykyisenkaltaisena vuoden 2011 lopusta alkaen. Erikoisperinnän tavoitteena on harmaan talouden torjunta ja rikoksella saadun hyödyn palauttaminen sekä ulosoton normaaliperinnän tukeminen erityisen aikaa vievissä täytäntöönpanotoimissa. Lisäksi yksi erikoisperinnän tärkeä osa-alue on toimivan viranomaisyhteistyön ylläpitäminen esimerkiksi poliisin, Verohallinnon, Tullin ja Rajavartiolaitoksen kanssa. Viranomaisyhteistyö sekä viranomaisten välinen tietojen vaihto on talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnan kannalta tärkeää. Erikoisperinnässä maanlaajuisesti vuonna 2015 kertyneenä tilitettiin hieman yli 29 miljoonaa euroa rahasaatavia velkojille. Sisä-Suomen erikoisperintäalueella työskentelee tällä hetkellä yksi kihlakunnanvouti, kaksi ylitarkastajaa ja viisi kihlakunnanulosottomiestä sekä erikoisperinnän perintäsihteerit.

Opinnäytetyö käsittelee Sisä-Suomen erikoisperintäalueella toimivan ERP-sihteerin työtä. ERP-sihteerit toimii osana erikoisperintää avustaen kihlakunnanulosottomiehiä esimerkiksi tiedon hankinnassa ja kokoamisessa. Opinnäytetyön tarkoituksena on antaa mahdollisimman selkeä kuva ERP-sihteerin tehtävistä ja kuvata eri työtehtävien vaiheita. Opinnäytteen tutkimusmenetelmät ovat sekä lainopillisia että empiirisiä. Lähteinä on käytetty ulosotto-oikeudellista lainsäädäntöä ja kirjallisuutta. Empiiristä näkökulmaa antaa erikoisperinnän kihlakunnanulosottomiehille tehdyt haastattelut. Lisäksi käytännönläheistä näkökulmaa opinnäytteeseen tuo omat havainnot ja kokemukset työn tekemisestä.

Opinnäyte koostuu kuudesta kappaleesta. Kappaleissa käsitellään yleisesti ulosottoa ja ulosoton tehtäviä sekä perehdytään tarkemmin erikoisperintään ja erikoisperinnässä hoidettaviin asioihin, viranomaisyhteistyöhön ja tilastoitaviin tuloksiin. Kihlakunnanulosottomiehille tehdyssä haastatteluissa selvitettiin kihlakunnanulosottomiesten kokemuksia erikoisperinnästä ja heidän näkökulmaansa siihen, miten erikoisperintäsihteerin on hyödyksi heidän jokapäiväisessä työssään. Viimeisenä ja tärkeimpänä osana on viides kappale, jossa käsitellään Sisä-Suomen alueella toimivan erikoisperintäsihteerin työnkuvaa ja laajemmin eri työtehtäviä.

2 ULOSOTTOLAITOS

2.1 Ulosoton organisaatio

Ulosotto-organisaatio kuuluu Suomessa oikeusministeriön hallinnonalaan (Linna 2008, 25). Oikeusministeriön tehtävänä on hallinnonalan strateginen suunnittelu ja ohjaus, talousarviosuunnittelu sekä säädösvalmistelu. Ulosoton organisaatio jakautuu ulosottoviranomaisiin ja ulosoton hallintoviranomaisiin. Ulosoton keskushallintovirasto, Valtakunnanvoudinvirasto, aloitti toimintansa 01.01.2010. Valtakunnanvoudinviraston tehtäviin kuuluu hoitaa ulosoton operatiivisia hallintotehtäviä eli tulohjausta, koulutusta, henkilöstöhallintoa ja tarkastusta. (Valtakunnanvoudinvirasto 2016.) Valtakunnanvoudinvirasto huolehtii ulosottolaitoksen toimintaedellytyksistä, kehittää ulosottotoimea oikeusministeriön kanssa sovittujen tavoitteiden mukaisesti sekä avustaa oikeusministeriötä strategisessa suunnittelussa, talousarvion valmistelussa ja lainvalmistelussa. Virasto ylläpitää ja kehittää ulosottolaitoksen käytössä olevia tietojärjestelmiä, ratkaisee sille kuuluvat ulosottoviranomaisten toimintaa koskevat kantelut ja korvausvaatimukset ja kehittää ulosottotoimen kansainvälistä yhteistyötä. (Ulosottolaitoksen toimintakertomus 2015.) Virastossa on henkilöstöä noin 25 ja päällikkönä toimii valtakunnanvoudintunturi (Valtakunnanvoudinvirasto 2016).

Vuonna 2015 Valtakunnanvoudinviraston keskeisimmät kehittämishankkeet olivat ulosottotoimen rakenneuudistushanke (URA) ja valtion yhteisen henkilöstö- ja taloushallinnon portaalin Kiekun käyttöönottoon sekä ulosottolaitoksen kirjanpitoyksikkörakenteen muutokseen liittyvät hankkeet. Rakenneuudistuksen toimeksiannon taustalla ovat hallinnonalan säästövelvoitteet, jotka edellyttävät muutamassa vuodessa toimintamenojen sopeuttamista nykyistä tuntuvasti vähäisempiin määrärahoihin. (Ulosottolaitoksen toimintakertomus 2015.)

Täytäntöönpanotehtävät kuuluvat paikallisissa ulosottovirastoissa toimiville ulosottoviranomaisille (Linna 2008, 26). Ulosottoviraston toimialue muodostuu yhdestä tai useammasta kihlakunnasta (UK 1:11). Ulosottopiirejä on tällä hetkellä yhteensä 22 ja niiden toimialueena on yleensä yksi tai useampi kunta. Ulosottotehtäviä hoitavat paikalliset ulosottomiehet, joita ovat johtavat kihlakunnanvoudit, kihlakunnanvoudit ja Ahvenanmaan maakunnanvoudintunturi. Heidän apunaan toimivat kihlakunnanulosottomiehet ja Ah-

venanmaalla maakunnan ulosottomiehet. (Valtakunnanvoudinvirasto 2016.) Käytännössä kihlakunnanulosottomiehet hoitavat hyvin itsenäisesti omaan aakkosväliinsä eli rooteliinsa kuuluvat velalliset. Velalliset on siis jaettu kihlakunnanulosottomiehille sukunimen aakkosen mukaisesti. (Linna 2008, 27.) Tehtävät kihlakunnanvoutien ja kihlakunnanulosottomiesten kesken jakautuvat niin, että erityistä juridista osaamista edellyttävät tehtävät kuuluvat lakimieskoulutuksen saaneille kihlakunnanvoudeille ja päivittäiset täytäntöönpanotehtävät taas kihlakunnanulosottomiehille. Muita ulosoton virkamiehiä ovat toimistohenkilökunta ja joissakin ulosottovirastoissa työskentelevät ylitarkastajat. Kihlakunnanvouti saa antaa tällaiselle muulle virkamiehelle kihlakunnanulosottomiehen toimivaltaan kuuluvia tehtäviä, mikäli virkamies täyttää kelpoisuusvaatimukset. (Linna 2008, 27–29.) Ulosottohenkilöstön kokonaismäärä on noin 1300 (Valtakunnanvoudinvirasto 2016).

Yleiset tuomioistuimet (käräjäoikeus, hovioikeus ja korkein oikeus) käsittelevät ulosottovalitukset ja täytäntöönpanoriidat. Tuomioistuimet voivat antaa täytäntöönpanon keskeytysmääräyksen ulosottooperustetta koskevassa muutoksenhakuasiassa samoin kuin ulosottovalituksen ja täytäntöönpanoriidan yhteydessä. (Linna 2008, 26.)

2.2 Ulosoton tehtävä ja tarkoitus

Ulosotto on laiminlyödyn veloitteen täytäntöönpanoa. Yleisimmin kyse on rahasaatavien perinnästä. (Oikeuslaitos 2016.) Täytäntöön pantava velvoite voi olla myös esimerkiksi velvoite luovuttaa toiselle tietty omaisuus tai huoneiston hallinta (Linna & Leppänen 2005, 15).

Oikeudenkäynnissä tutkitaan velkojan saatavan oikeellisuus ja määrätään maksuvelvollisuudesta. Mikäli oikeuden tuomiota ei noudateta vapaaehtoisesti, se pannaan täytäntöön ulosotossa. Jotkin saatavat, esimerkiksi verot ja eräät vakuutusmaksut, voidaan periä ilman tuomioistuimen päätöstä. Ulosotossa peritään myös rikosoikeudelliset rahamääräiset seuraamukset, kuten sakot ja rikesakot. Näiden lisäksi ulosottoviranomaisille kuuluu häätöjen, tuomioistuinten määräämien takavarikkojen ja lapsen huoltoa sekä tapaamisoikeutta koskevien päätösten täytäntöönpano. (Oikeuslaitos, 2016.)

Edellä mainitun ”varsinaisen” tehtävän lisäksi ulosotto pitää samalla yllä yleistä maksumoraalia ja muiden velvoitteiden noudattamista. Tehokas ulosotto vaikuttaa osaltaan siihen, että velalliset maksavat velkansa. (Linna & Leppänen 2005, 16.) Ulosoton yhteiskunnallisina vaikuttavuustavoitteina ovat velkojen tehokas perintä, velkaongelmista ja ylivelkaantumisesta selviytymisen edistäminen ja kohtuulliset perimiskustannukset. Tehokkaaseen perintään kuuluvat hyvä perimistulos ja joutuisa käsittely sekä väärinkäytöstapausten tunnistaminen ja selvittäminen. Vaikuttavuustavoitteet näkyvät oikeussuojan toteutumisena ja laiminlyöntien ennaltaehkäisyinä. Ulosoton arvoja ovat oikeudenmukaisuus, tehokkuus ja palvelukyky. (Ulosoton toimintakertomus 2015.)

2.3 Ulosottoperusteet

Ulosoton käynnistyminen edellyttää, että ulosoton hakijalla on ulosottokaareissa tarkoitettu ulosottoeruste, jossa vastaajalle on asetettu ulosottokaareen kuuluva velvoite tai määrätty turvaamistoimi. Ulosottoerusteella tarkoitetaan tuomiota tai muuta ratkaisua, joka pannaan täytäntöön ulosottomenettelyssä. (Linna & Leppänen 2005, 56–61.) Vaatimus ulosottoerusteesta ei kuitenkaan koske esimerkiksi veroja, julkisia maksuja ja muita julkisia saatavia (Linna 2008, 48).

Ulosottokaaren 2 luvun 2 §:ssä on lueteltu ulosottoerusteeksi katsottavat asiakirjat, joita on muun muassa tuomioistuimen tuomio riita- tai rikosasiassa, tuomioistuimen turvaamistoimipäätös, ulosottomiehen tekemä tilityspöytäkirja ja vahvistettu elatusapu-sopimus. Hakijan saatava tarkoittaa ulosottoerusteessa vahvistettua pääomaa, korkoa ja kuluja. Velvoite tulee ilmetä ulosottoerusteesta selkeästi eikä se saa olla lakannut sen antamisen jälkeen esimerkiksi maksun tai vanhentumisen vuoksi. (Linna 2008, 48-49.)

2.3.1 Lainvoimaisuus

Tuomion tai muun ulosottoerusteen lainvoimaisuudella tarkoitetaan sitä, että ulosottoerusteeseen ei voida enää hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakekeinoin. Se on siis tullut lopulliseksi. Tällöin se voi tulla kumotuksi tai muutetuksi vain poikkeuksellisesti, ylimääräisen muutoksenhaun johdosta.

Alun perin ulosottolaissa oli lähtökohtana edellytys ulosottoperusteen lainvoimaisuudesta, mutta nykyään ulosottoperuste voidaan panna täytäntöön jo ennen lainvoimaiseksi tuloa. On kuitenkin syytä kiinnittää huomiota siihen, kuinka pitkälle täytäntöönpanossa voidaan edetä sinänsä täytäntöönpanokelpoisen, lainvoimaa vailla olevan ulosottoperusteen nojalla. Toinen lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanoon liittyvä seikka liittyy vakuuden asettamiseen. Joissakin tapauksissa vastaaja saattaa voida torjua täytäntöönpanon asettamalla vakuuden (ns. torjuntavakuuden) ja joissakin tapauksissa täytäntöönpano tai sen eteneminen saattaa edellyttää, että hakija asettaa vakuuden. Torjuntavakuus turvaa vastaajan suorituksen siinä tapauksessa, että muutoksenhausta huolimatta ulosottoperuste pysyy voimassa ja hakijan asettama vakuus taas turvaa hakijan palautus- tai korvausvelvollisuuden siinä tapauksessa, että muutoksenhaun seurauksena ulosottoperuste kumotaan tai sitä muutetaan. (Linna & Leppänen 2005, 98–101.)

2.3.2 Määräaika ja vanhentuminen

Kun ulosottoperusteen määräaika kuluu umpeen, itse aineellinen saatava vanhentuu ja velallisen maksuvelvollisuus lakkaa. Tämän jälkeen tilanne on sama kuin jos saatava olisi vanhentunut vanhentumislain mukaisesti. (UK 2:27.1.) Mikäli kuitenkin ulosmittaus on ennätetty toimittaa ennen määräajan päättymistä, velkoja saa maksun ulosmittausta varoista (UK 2:24.3.) Ulosottoperusteen määräaika koskee vain sellaisia saatavia, joista on olemassa tuomio tai muu ulosottoperuste. (Linna 2008, 55.)

Ulosottoperusteen määräajasta tai lopullisesta vanhentumisajasta huolimatta velkojan täytyy kuitenkin normaaliin tapaan huolehtia vanhentumislain mukaisesta velan vanhentumisen katkaisemisesta. Katkaiseminen on tehtävä yleensä viimeistään kolmen vuoden välein ennen lainvoimaista tuomiota. (Linna 2008, 55.) Lainvoimaisen tuomion tai muun ulosottoperusteen vanhentumisen katkaisu on tehtävä viiden vuoden välein (VanhL 13.2 §).

Pääsäännön mukaan ulosottoperuste on täytäntöönpanokelpoinen 15 vuoden ajan. Määräaika on kuitenkin 20 vuotta (UK 2:24.1), mikäli velkojana on luonnollinen henkilö tai perittävä on korvaussaatava rikoksesta, jossa tekijä on tuomittu ehdolliseen tai ehdottomaan vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun. Yksipuolisen tuomion määräaika laskeaan tuomion antamisen päivämäärästä, eikä lainvoimaiseksi tuleminen ajalla ole merki-

tystä. Tavallisen tuomion osalta määräaika taas lasketaan sen tuomion antopäivästä, joka on asiassa jäänyt lainvoimaiseksi. Ulosottoperusteen määräaika koskee myös sellaista luonnollista henkilöä, joka toimii ammatinharjoittajana tai pitää yritystoimintaa toiminimellä. Sen sijaan yhtiöiden, muiden yhteisöjen ja säätiöiden velat peritään ilman aikarajoitusta. (Linna 2008, 55–57.)

2.4 Täytäntöönpanon vaiheet

Ulosottokaaren 1:19 §:ssä luetellaan ulosoton keskeiset periaatteet. Ulosottoimet tulee sen mukaan suorittaa puolueettomasti, joutuisasti, tehokkaasti sekä tarkoituksenmukaisesti, asianmukaisesti, tarpeetonta haittaa aiheuttamatta sekä vastaajan omatoimisuutta ja asianosaisten sovinnollisuutta edistäen. (Linna 2008, 44.)

Vaikka maksuvelvollisuus on vahvistettu tuomioistuimen antamassa ulosottoperusteessa, ulosotto ei ala automaattisesti, vaan asianosaisten on ensin täytettävä hakemus. Hakemus on tehtävä joko kirjallisesti paperisena tai sähköisesti. Hakemuksen saavuttua ulosottoviranomaiselle, ulosottoasia tulee vireille ja vireille tulemiseen kytketyt oikeusvaikutukset alkavat. (Koulu & Lindfors 2009, 69–70.)

Vireilletulon jälkeen velalliselle lähetetään vireilletuloilmoitus ja maksukehotus. Maksukehotus johtaa usein maksuun, mikäli velallisella on rahaa. Eräin edellytyksin ulosottomies voi antaa velalliselle myös maksuaikaa. Mikäli maksua ei saada maksukehotuksella, ulosottomies toimittaa ulosmittauksen. Ulosmittauksen kohteena voi olla esimerkiksi veronpalautus, palkka, eläke tai muu toistuvaistulo tai velallisen rahavarat tai tili-varat. (Linna 2008, 42.) UK 4:59.1:n mukaan ulosottomies voi palkan tai siihen rinnastetun ulosmittauksen sijaan tietyin edellytyksin tehdä maksusuunnitelman. Lähtökohtana on palkan ulosmittaus, mutta ulosottomies voi arvioida esimerkiksi velallisen aikaisemman maksukäyttäytymisen perusteella, noudattaako velallinen maksusuunnitelmaa. Jollei ulosmittattavaa omaisuutta löydy tai sitä ei ole riittävästi koko saatavan suoritukseen, ulosotto päättyy maksamatta jääneiltä osin varattomuusesteeseen. (Linna & Leppänen 2007, 32, 269.)

Suppea ulosotto rajoittuu omaisuuteen, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi eli johonkin toistuvaistuloon tai esimerkiksi pankkitilin ulosmittaukseen. Suppeaa ulosottoa ei voida

merkitä passiivisaatavaksi. Hakijan tulee nimenomaisesti pyytää suppeaa ulosottoa jo hakemuksessa. Suppean ulosoton pyyntö on myös mahdollista perua, jolloin myös myyntiä edellyttävää omaisuutta aletaan etsiä. (Linna 2008, 106–107.)

Ensisijaisesti velalliselta ulosmitataan rahasaatava, palkka tai muu toistuvaistulo. Toisella sijalla ulosmittausjärjestyksessä on erilaiset irtaimet esineet kuten henkilöauto ja arvotaulu. Kolmannella sijalla on velallisen kiinteä omaisuus esimerkiksi kesämökki ja neljännellä sijalla niin kutsuttu takasijainen omaisuus, joka ulosmitataan viimeisenä kuten asunto-yhtiön osakkeet, jotka oikeuttavat asuinhuoneiston hallintaan. Edellytyksenä takasijaisuudelle on, että velallinen käyttää huoneistoa vakituisena asuntonaan. Ulosmittausjärjestyksessä takasijaista on myös omaisuus, jota velallinen tarvitsee välttämätöntä toimeentuloaan varten. (Linna & Leppänen 2007, 76–77.)

Mikäli ulosmittauksen kohteena on muuta omaisuutta kuin käteistä rahaa tai saatava, josta kertyy suorituksia maksujen myötä, omaisuus täytyy erikseen realisoida. Ulosottomiehen toimittama julkinen huutokauppa on pitkään säilytetty pääsääntöisenä myyntitapana, mutta omaisuus voidaan realisoida myös niin kutsutun vapaan myynnin avulla. Vapaan myynnin alaan kuuluvat kaikki muut myyntitavat kuten yksityisen tahon toimittama huutokauppa, kiinteistönvälittäjän avulla suoritettu myynti ja velallisen itsensä hoitama tavaravaraston vähittäismyynti. Ulosottomies voi myös itse hoitaa omaisuuden vapaan myynnin. Sopivan myyntitavan valinta on ulosottomiehen vastuulla ja tavoitteena on valita tapa, joka tuottaisi parhaan mahdollisen myyntituloksen kyseisessä yksittäistapauksessa. (Koulu & Lindfors 2009, 293–294.)

Mikäli velalliselta peritään ulosotossa enemmän kuin yhtä saatavaa, kertyneet varat kohdennetaan saataville varojen jakomenettelyssä. Jaettavien varojen kohdentamisessa on huomioon otettava kolme eri tilannetta: varat on jaettava eri velkojien kesken, saman velkojan eri saatavien kesken ja lisäksi saman saatavan eri osien kesken. Varat jaetaan pääsääntöisesti velkojien etuoikeusjärjestyksen mukaan. Lähtökohtaisesti etuoikeudettomille eli niin sanotuille tavallisille saataville maksetaan suorituksia saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa, mikäli kertymä ei riitä niiden kaikkien suorittamiseen. Kertyneet varat taas jaetaan saatavan osille niin, että ensin suoritetaan saatavan korko, sitten pääoma ja viimeisenä saatavan perintä- ja oikeudenkäyntikulut. (Koulu & Lindfors 2009, 352–355.)

Tilityksessä kertyneet varat maksetaan velkojille tavallisesti tilisiirtona ulosottomiehen virkavarain tililtä velkojan tilille. Velkoja voi saada suorituksia useissa välitilityksissä, jotka lyhentävät kokonaisvelkaa. (Koulu & Lindfors 2009, 357.) Saataville kohdennetut varat tilitetään hakijoille viikoittain, mikäli tilittämiseksi ei ole estettä. Hakija saa hänelle tilitetyistä varoista saatavakohtaisen erittelyn. (Linna 2008, 205.)

2.5 Ulosottoselvitys ja tietojen hankinta

Velallinen on velvoitettu antamaan tietoja ulosottomiehelle taloudellisesta asemastaan ja toiminnastaan. Mikäli yhtiö on velallisena, tietojenantovelvollisia ovat asemansa perusteella hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, vastuunalainen yhtiömies ja toiminimen kirjoittaja. (Linna 2008, 78.)

Ulosottomies voi pyytää velalliselta tai hänen edustajaltaan UK 3:52:ssä lueteltuja tietoja vapaamuotoisesti, normaalissa ulosottoselvityksessä tai yksinkertaisessa ulosottoselvityksessä. Ulosottoselvitys tulee kuitenkin toimittaa, jollei velkojan saatava kerry täyteen määrään eikä velallisen taloudellista tilannetta ole muulla tavalla luotettavasti selvitetty. (Linna & Leppänen 2005, 465.)

Velallinen on velvoitettu antamaan henkilö- ja yhteystietonsa ja ulosottoasiassa tarpeelliset tiedot perhesuhteistaan sekä elatuksen varassa olevista henkilöistä. Ulosottomiehellä on oikeus saada kokonaiskuva velallisen varallisuusasemasta, joten hänen täytyy antaa tiedot omaisuudestaan, tuloistaan ja veloistaan ja lisäksi kertoa mahdolliset muutokset joita varallisuudessa on odotettavissa seuraavan 12 kuukauden aikana. Mikäli velallinen saa palkkaa tai muuta toistuvaistuloa, tulee hänen ilmoittaa tiedot siitä, miten se määräytyy ja tulonmaksajan yhteystiedot. (Linna & Leppänen 2005, 456–460.)

Luovutustuomion täytäntöönpanossa velallisen tulee kertoa, missä luovutusvelvoitteen kohteena oleva esine tai asiakirja on. Velallisen tulee myös antaa tiedot sopimuksista ja sitoumuksista sekä omaisuudesta, joka on velallisen määräysvallassa tai käytössä esimerkiksi valtuutuksen tai muun sopimuksen perusteella. Tiedot on annettava myös takaisinsaantilain mukaisesti mahdollisesti peräytettävistä toimista eli velallisen vastikkeellisesti tai vastikkeettomasti luovuttamasta omaisuudesta. Koska UK 3:52:ssä oleva luettelo ei ole täysin tyhjentävä, viimeisenä kohtana on säännös, jonka mukaan ulosot-

tomiehelle on annettava myös muut mahdolliset vastaavat velallisen taloudellista asemaa ja toimintaa koskevat tiedot. (Linna & Leppänen 2005, 460–462.)

2.6 Keinotekoiset varallisuusjärjestelyt

Ulosottoaaren 4 luvun 14 §:ssä käsitellään keinotekoista järjestelyä. Alkujaan säännökset on otettu 1990-luvun lopulla silloiseen ulosottolakiin, koska taloudellisen laman seurauksena osa velallisista alkoi suojaamaan omaisuuttaan velkojilta epäasianmukaisin keinoin kuten merkitsemällä omaisuuttaan ns. veroparatiisiyhtiöiden nimiin. (Linna 2008, 210.)

Tuula Linnan kirjassa Ulosottoaaren pääkohdat kuvataan asiaa seuraavasti: ”Järjestely on keinotekoinen silloin, kun sivullisen asema perustuu sellaiseen järjestelyyn, jolle annettu oikeudellinen muoto ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta.” Ristiin arvioinnissa voidaan ottaa huomioon muun muassa seuraavia seikkoja: velallisen määräysvalta omaisuudesta, joka verrattavissa omistajan määräysvaltaan, omaisuuden konkreettinen hoitaminen, velallisen järjestelystä saamat edut ja ylipäättään tilanteen kokonaisarviointi. Niissä tapauksissa, kun omistusoikeuden siirtyminen on todellinen, käytettävissä on ainoastaan takaisinsaanti. Takaisinsaannilla tarkoitetaan siis velkojien oikeutta loukkaavan luovutuksen tai suorituksen peruuttamista luovuttajan velkojien hyväksi. (Linna 2008, 216.)

Järjestelyn keinotekoisuuden edellytyksenä on, että sellaista oikeudellista muotoa ilmeisesti käytetään ulosoton välttämiseksi tai omaisuuden pitämiseksi velkojien ulottumattomissa. Lisäksi edellytyksenä on, että velallisen velat eivät kerry loppuun maksetuksi kohtuullisessa ajassa esimerkiksi palkasta saatavista kertymistä. Vaikka edellytykset keinotekoiselle järjestelylle täytyisivätkin, ulosmittausta ei saa toimittaa, mikäli järjestelyssä mukana oleva sivullinen saattaa todennäköiseksi, että ulosmittaus loukkaa hänen todellista oikeuttaan. Vastanäytön esittäminen kuuluu siis sivulliselle ja ulosmittauksesta tulee luopua jo todennäköisyysnäytön täytyessä. (Linna 2008, 212–213.)

Ennen ulosmittausta ulosottomiehen tulee kuulla sekä velallista että sivullista ja tarvittaessa myös hakijaa. Päätös siitä, onko kyseessä keinotekoinen järjestely tai onko sen

epäilemiseen perustetta, kuuluu kihlakunnanvoudin toimivaltaan. Varsinainen ulosmittaus kuuluu kuitenkin kihlakunnanulosottomiehen toimivaltaan. (Linna 2008, 213.)

2.7 Ulosoton tietojärjestelmät ja julkisuus

Ulosoton tietojärjestelmä on ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien hoitamista varten perustettu ja ulosottoviranomaisten valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä (UK 1:24). Järjestelmää kutsutaan nimellä ULJAS. Ulosottorekisteriä pitävät paikalliset ulosottoviranomaiset yhdessä. Tiedot tallettanut viranomainen vastaa tallettamiensa tietojen virheettömyydestä sekä tallettamisen ja käytön laillisuudesta omien tehtäviensä hoidossa. (UK 1:25.)

Ulosottomiehillä, toimistohenkilökunnalla ja ulosoton hallintovirkamiehillä on oikeus käsitellä ulosoton ulosottorekisterin tietoja salassapitosäännösten estämättä. Tietojenkäsittelyn tulee aina liittyä työtehtävien hoitamiseen. (Linna 2008, 37.)

Kenellä tahansa on oikeus saada nimeämästään velallisesta julkisia tietoja, joita ovat hakijan ja vastaajan nimet sekä vastaajan syntymäaika ja kotikunta, ulosottoasian laatu, vireilläolo- ja passiivirekisteröintiäika, hakijan saatavan määrä ja tilitysmäärä sekä estodistuksen laatu ja päiväys. Tietojen pyytäjän tiedot tallennetaan rekisteriin ja velallinen voi halutessaan tiedustella, kenelle häntä koskevia tietoja on annettu edeltäneen kuuden kuukauden aikana. (Linna 2008, 39.)

3 ERIKOISPERINTÄ

Suomi on jaettu kuuteen eri erikoisperintäalueeseen, jotka muodostuvat useasta eri ulosottovirastosta. Erikoisperintäalueita ovat: Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Sisä-Suomi, Itä-Suomi, Pohjanmaa ja Pohjois-Suomi. Sisä-Suomen alueen muodostavat Pirkanmaan ulosottovirasto, Keski-Suomen ulosottovirasto, Kanta-Hämeen ulosottovirasto ja Päijät-Hämeen ulosottovirasto. (Erikoisperinnän laajentamista valmistelleen työryhmän loppuraportti, 2010.)

Ulosotossa hoidetaan satojen tuhansien velallisten asioita eikä ulosoton normaaliprosessissa ole tarkoituksenmukaista käyttää yhden velallisen varallisuusaseman selvittämiseen kohtuuttomasti aikaa. Näin ollen erikoisperinnässä hoidetaan tällaiset velalliset, joiden varallisuusaseman selvittäminen vaatii runsaasti työtä ja aikaa. (Ulosottolaitoksen toimintakertomus vuodelta 2014.)

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan tehostaminen sekä viranomaisyhteistyön kehittäminen ulosoton erikoisperintää vahvistamalla oli yksi vuosien 2011–2015 harmaan talouden torjuntaohjelman ohjelmakohdista. Ohjelmakohta on toteutunut. (Ulosottolaitoksen toimintakertomus 2015.)

Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategialla vuosille 2016-2020 pyritään ennalta estämään ja vähentämään yritystoiminnassa tapahtuvaa harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Tavoitteena on edistää sellaisia hankkeita, joiden päämääränä on parantaa yritysten mahdollisuuksia terveeseen kilpailuun sekä helpottaa yritysten julkisten velvoitteiden hoitamista. Kevään 2016 aikana strategialle laaditaan toimenpideohjelma, joka konkretisoi strategian tavoitteita. (Valtioneuvoston kanslia 2016.)

3.1 Taustaa

Erikoisperinnän kehittäminen on lähtenyt liikkeelle valtioneuvoston 17.12.2009 tehdystä periaatepäätöksestä talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi 2010-2011. Aiemmin ainoastaan Helsingin ja Lapin ulosottovirastoissa oli omat erikoisperintäosastot ja erikoisperintäkihlakunnanvoudit. Muissa ulosottovirastoissa oli erikoispe-

rintätehtäviin määrättyjä kihlakunnanulosottomiehiä. Toiminta oli siis melko hajanaista eikä sille ollut olemassa yhtenäistä johtoa. Periaatepäätöksessä valtioneuvosto edellytti, että oikeusministeriö valmistelee vuonna 2010 tarvittavat toimenpiteet rikoshyödyn poissaantia ja harmaan talouden vastustamista toteuttavan ulosottotoimen erikoisperinnän laajentamiseksi koko maan alueelle. (Erikoisperinnän laajentamista valmistelleen työryhmän loppuraportti, 2010.)

Valtakunnanvoudinvirasto asetti 11.5.2010 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella tarvittavat toimenpiteet erikoisperinnän laajentamiseksi maanlaajuisesti ja tehdä ehdotus organisaatiomallista sekä virkamiesrakenteesta. Erikoisperinnän laajentaminen koko maan kattavaksi oli tärkeää, koska niillä alueilla, joilla ei ollut lainkaan erikoisperintätoimintaa, saattoi velkavastuu jäädä toteutumatta ja ulosoton koko keinovalikoima hyödyntämättä. Tällöin velalliset ja velkojat saattoivat joutua eriarvoiseen asemaan asian käsittelypaikan perusteella. Arvion mukaan jokaisessa ulosottovirastossa oli kuitenkin erikoisperintätoimenpiteitä edellyttäviä tapauksia. Erikoisperinnän kattaessa koko maan, on toiminta yhdenmukaista ja asianosaisiin nähden tasapuolista. Erikoisperintätoiminta aloitettiin valtakunnallisena 01.09.2011. (Erikoisperinnän laajentamista valmistelleen työryhmän loppuraportti, 2010.)

3.2 Erikoisperinnässä käsiteltävät asiat

Erikoisperinnässä keskitytään velallisiin, joiden varallisuuden selvittäminen ja siihen liittyvät toimenpiteet vaativat paljon aikaa ja työtä. Asiakokonaisuudet ovat laajoja ja yleensä jutut vaativat ainakin ajoittain useamman ulosottomiehen työpanoksen. Näin ollen myöskin velallisia on paljon vähemmän kuin tavallisessa rooteliperinnässä. Perintäprosessin on edettävä normaaliperinnän puolella nopeasti, joten työläiden velallistapausten käsittely normaali perinnän osana ei ole tarkoituksenmukaista. (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2014.)

Tyypillisen erikoisperintävelallisen määrittely on hankalaa, mutta tavallisimmissa tapauksissa on kyse yrittäjävelallisesta, joka yhden tai useamman konkurssin myötä on menettänyt omaisuutensa ja ylivelkaantunut. Hän voi kuitenkin jatkaa yritystoimintaa bulvaanien nimissä. Bulvaanit ovat yleensä lähisukulaisia, joiden nimiin tosiasiallisesti velallisen toiminnasta kertyvää ja hänen määräysvallassaan olevaa varallisuutta voidaan ker-

ryttää. Toisen huomattavan ryhmän erikoisperintävelallisista muodostavat talousrikolliset, joiden velat syntyvät nopeasti väärinkäytösten ilmitulojen jälkeen verottajan maksuunpanojen tai rikoksiin perustuvien vahingonkorvausvelvollisuuksien johdosta. He ovat osanneet varautua väärinkäytösten ilmituloon ja varallisuus on pyritty järjestelemään jo ennalta siten, että korvausten maksaminen saataisiin vältettyä. Näitä esimerkkitapauksia voidaan selkeästi pitää harmaan talouden toimijoina ja usein nämä velalliset ovat myös muiden viranomaisten, kuten esimerkiksi poliisin, verottajan tai Tullin toimenpiteiden kohteena. Tästä syystä viranomaisyhteistyö on olennaista erikoisperinnän toiminnassa. (Ulosottolaitoksen toimintakertomus 2013.)

Velalliset siirtyvät erikoisperintään pääasiassa kahdella tavalla: rooteliperinnässä havaitaan runsaasti työtä tuottava velallisen väärinkäytös tai tapaus tulee ilmi toisen viranomaisen, kuten poliisin tai verottajan toimesta. Viranomaisyhteistyön kautta tulee lähes kolmasosa jutuista. (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2014.) Aloite asian siirtämiseksi erikoisperintään voi tulla esimerkiksi vastaavalta kihlakunnanulosottomieheltä, voudilta tai hakijalta. Siirron tekee vastaava ulosottomies voutinsa suostumuksella erikoisperinnän voudin hyväksynnän jälkeen.

Ulosottolähtöisten erikoisperintää vaativien velallisten tehokkaammaksi tunnistamiseksi otettiin vuonna 2013 kaikilla erikoisperintäalueilla käyttöön Seula -menettely. Seulan tavoitteena on myös erikoisperinnän ja normaaliperinnän välisen yhteistyön lisääminen. Seulan kautta löydetään erikoisperintään siirrettäviä velallisia ja se on lisännyt vuoropuhelua erikoisperinnän ja normaaliperinnän välillä. (Ulosottolaitoksen toimintakertomus 2013.)

Erikoisperinnän keskeisiä tavoitteita ovat harmaan talouden torjunta ja rikoksella saadun hyödyn palauttaminen sekä ulosoton normaaliperinnän tukeminen erityisen aikaa vievissä täytäntöönpanotoimissa. Näillä tavoitteilla tuetaan myös ulosottomenettelyn uskottavuutta sekä velallisten yhdenvertaista kohtelua niissä tapauksissa, joissa velallinen pyrkii erilaisin järjestelyin kätkemään omaisuuttaan velkojilta. Usein myös ulosottolähtöisissä tapauksissa on kyse harmaan talouden toimijoista ja talousrikoksista tuomituista velallisista. Omaisuusjärjestelyt, joihin erikoisperinnässä törmätään, ovat yleensä pitkän ajan kuluessa rakennettuja, monimutkaisia tai jopa kokonaan näkymättömissä harmaan talouden alueella. (Ulosottolaitoksen toimintakertomus 2015.)

Erikoisperinnän asioissa usein omaisuutta pyritään erilaisin omaisuusjärjestelyin saattamaan ulosottovelkojen ulottumattomiin (Ulosottolaitoksen toimintakertomus vuodelta 2014). Erikoisperinnän tärkein vaikutus ja tulos on velkojen maksun välttelyyn liittyvien väärinkäytösten ennaltaehkäisyssä. Kiinnijäämisriskin kasvattaminen karsii velkojen maksun välttelyä ja usein samalla talousrikoksiin syylistymistä. Talousrikollisuudella saadun rikoshyödyn pois saaminen puolestaan heikentää myöhempää talousrikollisuutta, koska toiminnan pyörittäminen vaatii varoja. (Valtakunnanvoudinvirasto, Ulosotto tehostanut harmaan talouden torjuntaa. Julkaistu 08.04.2014.)

3.3 Erikoisperintä Sisä-Suomen erikoisperintäalueella

Sisä-Suomen erikoisperintäalueen henkilöstö vuonna 2016 on 1 kihlakunnanvouti, 2 ylitarkastajaa ja 5 kihlakunnanulosottomiestä. Yhden kihlakunnanulosottomiehen virka paikka on Jyväskylässä ja muu henkilöstö on Tampereella. Lisäksi Pirkanmaan ulosottovirastossa työskentelee yksi erikoisperinnän perintäsihteeri.

Sisä-Suomen erikoisperintäyksikön toiminnoiksi on määritelty vastuuvälillisten perintä, viranomaisyhteistyö sekä konsultointi ja koulutus. Tehtävien toteuttamiseksi kihlakunnanulosottomiehet on jaettu kahteen selvityslinjaan, joissa kummassakin selvitystyön suuntaajana ja kihlakunnanulosottomiesten lainopillisena tukena toimii vastuuylitarkastaja. Ulosottomiehet vastaavat omalla vastuullaan olevien velallisten varallisuuden ja taloudellisten olosuhteiden selvittämisestä ulosottokaaren edellyttämällä tavalla. (Sisä-Suomen erikoisperintäalueen toimintakertomus vuodelta 2015.)

3.3.1 Yhteistyö alueen ulosottovirastojen kanssa ja velallisten siirtyminen erikoisperintään

Sisä-Suomen erikoisperintäalueella on ulosottovirastojen piirijakoon perustuen määrätty kullekin alueen ulosottovirastolle vastuuvirkamiehet, jotka hoitavat jatkuvaa yhteistyötä sekä alueen ulosottovirastojen että yhteistyöviranomaisten kanssa. Lisäksi he osallistuvat alueensa rihi-ryhmiin ja muuhun viranomaisyhteistyöhön, tarjoavat konsultointia rooteliperinnälle ja osallistuvat virastojen vaativan perinnän ryhmiin. (Sisä-Suomen erikoisperintäalueen toimintakertomus vuodelta 2015.)

Vuonna 2015 siirtoja Kanta-Hämeen ulosottovirastosta tehtiin yksi, Keski-Suomen ulosottovirastosta kuusi, Pirkanmaan ulosottovirastosta 43 ja Päijät-Hämeen ulosottovirastosta 10 kappaletta. Näistä viranomaisaloitteisia velallisia siirrettiin 38 kappaletta. Kaikkiin siirrettyihin velallisiin liittyy epäily täytäntöönpanon välttelystä tai erikoisperinnälle kuuluvan viranomaisyhteistyön tarve. Tapauksissa on lähdetty siitä, että taloudellista hyötyä on kertynyt velalliselle tai hänen lähipiiriinsä täytäntöönpanon välttelyepäilyn lisäksi. Konkreettista kohdeomaisuuden näkymistä ei ole kuitenkaan edellytetty. Yhtään hylkäävää päätöstä kihlakunnanvoudin siirtoesityksiin ei ole tehty, mutta joissakin yksittäisissä tapauksissa on keskustelujen jälkeen päädytty siihen, että erikoisperintä on tarjonnut asiassa vain konsultointitukea tai ottanut velallisen seulamenettelyyn. (Sisä-Suomen erikoisperintäalueen toimintakertomus vuodelta 2015.)

Yhdeksi ulosottoviraston tulostavoitteeksi on asetettu erikoisperinnän hyödyntäminen, mikä vaikuttaa positiivisesti myös velallisten tunnistamiseen. Jatkossa tulee kiinnittää huomiota vielä enemmän sellaisten velallisten tunnistamiseen, joiden periminen erikoisperinnän keinoin on tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi viranomaisaloitteisten asioiden yhteydessä on havaittu, että kun erikoisperinnän aloitteesta velallisen tosiasiallista elintasoja on lähemmin tarkasteltu, aiemmin rooteliperinnässä hoidettu velallinen on osoittautunut erikoisperintävelalliseksi. (Sisä-Suomen erikoisperintäalueen toimintakertomus vuodelta 2015.)

3.3.2 Viranomaisyhteistyö

Yksi ulosoton erikoisperinnän tärkeistä osa-alueista on toimivan viranomaisyhteistyön ylläpitäminen esimerkiksi poliisin, Verohallinnon, Tullin ja Rajavartiolaitoksen kanssa. Viranomaisyhteistyö ja viranomaisten välinen tietojen vaihto on talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnan kannalta erittäin tärkeää. (Ulosottolaitoksen toimintakertomus 2015.)

Erikoisperintäalueella on nimetty henkilöitä alueella toimiviin rihi-ryhmiin. Käytännön tasolla lakiin perustuva tietojenvaihto, viranomaisten konsultointi täytäntöönpanoon ja puuttumiskeinon valintaan liittyvissä asioissa sekä viranomaisyhteistyössä saatujen tietojen välittäminen rooteliin ovat toimineet hyvin. Yhteistyöviranomaisille on korostettu,

että rajoitetusta läsnäolosta riippumatta erikoisperintä on sitoutunut säännölliseen yhteydenpitoon ja tietojenvaihtoon. (Sisä-Suomen erikoisperintäalueen toimintakertomus vuodelta 2015.)

Poliisin esitutkinnassa hankkimia tietoja on voitu pyytää tilanteissa, joissa tiedot ovat liittyneet velallisen varallisuusasemaan. Ulosottomiehen toimenpiteet perustuvat omiin selvityksiin ja esimerkiksi esitutkintapöytäkirjat ovat lähinnä selvitystyötä ohjaavaa aineistoa. Ulosottomiehet ovat lisäksi osallistuneet asiantuntijana poliisin etsintöihin.

Erikoisperintä on lisäksi toiminut esitutkintaviranomaisten yhteistyökanavana myös vakuustakavarikkoasioissa. Viranomaisyhteistyö- ja kiireellisyysperusteella on hoidettu myös sellaisia väliaikaisia vakuustakavarikkoja, jotka eivät muuten ole edellyttäneet erityisen laajaa tai aikaa vievää selvitystyötä. (Sisä-Suomen erikoisperintäalueen toimintakertomus vuodelta 2015.)

3.4 Tulos ja tavoite

Erikoisperinnälle on ominaista, että tilitetyt rahasaatavat ja varsinainen euromääräinen tulos vaihtelevat vuositasolla normaaliperintää voimakkaammin. Selvitettävät tapaukset ovat usein pitkäkestoisia ja selvitysaika saattaa olla jopa useita vuosia. Tämän takia vaihtelua esiintyy myös siinä, mille vuodelle rahamääräinen tulos tilastoituu. Tilastojen tarkastelu vain yhden vuoden aikajänteellä ei siis aina peilaa todellista tilannetta kovin hyvin. (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2015.)

Pääpaino erikoisperinnän tuloksellisuutta tarkasteltaessa pitäisi olla väärinkäytöstapauksissa suoritetuissa toimenpiteissä ja selvitettäväksi otettujen ja selvitettyjen toimeksiantojen määrissä. Niillä on merkitystä velkojen maksun välttelyyn liittyvien järjestelyiden ja väärinkäytösten ennaltaehkäisyn kannalta. Myöskin ulosmitatun ja takavarikoidun omaisuuden määrä kertoo toiminnan tehokkuudesta. Tämä omaisuus realisoituu velkojille tilitettävänä varoina vasta myöhemmin esimerkiksi valitusprosessien päätyttyä. Suuri osa erikoisperinnän taloudellisesta tuloksesta syntyy myös siten, että erikoisperintä osoittaa sen toiminnan kautta esiin tullutta omaisuutta muulle ulosotolle jatkotoimia varten. Lisäksi omaisuutta osoitetaan myös yhteistyöviranomaisille ja konkurssipesille. (Ulosottolaitoksen toimintakertomus 2015.)

3.4.1 Selvitettäväksi otetut velalliset ja rahasaatavat sekä läpivirtaus

Vuonna 2015 erikoisperintään otettiin selvitettäväksi 430 uutta velallista. Vuonna 2014 vastaava luku oli 541, joten vuoden 2015 tulos on noin 20% vähemmän. Selvitettäväksi otettujen rahasaatavien summa vuonna 2015 oli noin 148 miljoonaa euroa, mikä on noin 30% vähemmän kuin vuoden 2014 vastaava luku, mutta selvästi korkeampi kuin vuonna 2013. Erikoisperinnälle onkin hyvin tyypillistä vuosittainen vaihtelu käsiteltävien ja velkojille tilitettävien rahasaatavien määrissä. (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2015.)

Erikoisperinnässä tilastoidaan myös velallisten läpivirtausta, mikä tarkoittaa käsiteltyjen velallisten lukumäärää. Käsitellyksi tilastoidaan sellainen velallinen, jonka osalta täytäntöönpanotoimet on tehty siihen saakka, että täytäntöönpano odottaa valituksen käsitelyä tai omaisuuden realisointia, vireilläolo päättyy velan maksuun tai esteen toteamiseen, tai velallinen siirretään tehtyjen selvitysten jälkeen takaisin normaaliperintään. Vuonna 2015 erikoisperinnän läpivirtaus oli 584 velallista. Määrä pysyi samalla tasolla kuin vuonna 2014. (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2015.)

3.4.2 Erikoisperinnän perintätulos

Erikoisperinnän euromääräistä tulosta mitataan kertyneenä tilitettyjen rahasaatavien määrällä sekä varsinaisella perintätuloksella. Erikoisperinnän tekemät selvitykset sekä toimenpiteet johtavat usein maksusopimusten solmimiseen ja suoraan velkojille maksettaviin suorituksiin. (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2015.)

Kertyneenä tilitetyt rahasaatavat sisältyvät perintätulokseen, jossa huomioidaan erikoisperinnästä velkojille tilitetyt varat, ulosoton hakijan ja velallisen väliset maksusopimukset tai muutoin hakijalle suoraan maksetut suoritukset. Perintätulokseen lasketaan lisäksi muulle ulosotolle, yhteistyöviranomaisille, konkurssipesille ja velkojille osoitetut varat. Erikoisperinnän tulos tilastoituu osaksi koko ulosottolaitoksen perintätulosta. (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2015.)

Erikoisperinnän laajentumisen myötä saadut tulokset ovat olleet hyviä. Erittäin hyvä tulos toteutui vuonna 2013, jolloin erikoisperinnästä tilitettiin rahasaatavia velkojille yli

39 miljoonan euron arvosta. Vuonna 2015 kertyneenä tilitettiin hieman yli 29 miljoonaa euroa, missä on kasvua vuoteen 2014 verrattuna yli 57%, jolloin tulos oli noin 18,5 miljoonaa. Laajempi euromääräinen tulos, jossa on mukana esimerkiksi muulle ulosotolle tai yhteistyöviranomaisille takavarikoitavaksi osoitettu omaisuus, oli noin 51 miljoonaa euroa, mikä on lähes 30 prosenttia edellisvuotta korkeammalla tasolla. (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2015.)

3.4.3 Muita tilastoitavia toimenpiteitä

Erikoisperinnän tuloksellisuutta osoittavana mittarina on käytetty väärinkäytöksiin liittyviä suoritteiden lukumääriä. Väärinkäytöksillä hankittu hyöty on saatava velalliselta pois myös niissä tapauksissa, joissa velallinen on pyrkinyt järjestelemään omaisuuttaan ja varallisuuttaan velkojan ulottumattomiin. Koska erikoisperinnän rahamääräisessä tuloksessa saattaa olla vuosittain suurtakin vaihtelua, tehtyjen toimenpiteiden määrä toiminnan tuloksellisuuden mittarina korostuu. Vuonna 2015 erikoisperinnässä tehtiin toimenpiteitä väärinkäytöstapauksissa 172, ulosottoselvityksiä 284, sivullisselvityksiä 127, ulosmittauksia 868 ja päätöksiä turvaamistoimen täytäntöönpanosta 173 kappaletta. (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2015.)

Erikoisperintää työllistävät suuresti myös ulosoton valitusprosessissa annettavat lausumat ja selvitykset, suullisten oikeudenkäyntien hoitaminen, ulosmitatun omaisuuden realisointi ja niihin liittyvät valitusprosessit. Muita paljon työtä aiheuttavia toimenpiteitä ovat velallisten seulonta, ulosoton päivystys (Etelä-Suomen erikoisperintäalue) ja viranomaisyhteistyö. (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2014.)

4 HAASTATTELUT

Tein pienimuotoisen haastattelun erikoisperinnän kihlakunnanulosottomiehille. Haastattelut kertoivat erikoisperinnän ja normaalin perinnän eroavaisuuksista ja siitä, miten heidän näkemyksensä mukaan nämä erikoisperinnän ja normaalin perinnän erot vaikuttavat sihteerille annettuihin tehtäviin. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää erityisesti se, miten erikoisperinnän perintäsihteerit on avuksi heidän jokapäiväisessä työssään. Haastattelut toteutettiin Pirkanmaan ulosottovirastossa sähköpostikyselynä. Kysely lähetettiin yhteensä kolmelle erikoisperinnän kihlakunnanulosottomiehelle, joista kaksi vastasi. Kaikille lähetettiin samat kysymykset. Esitetyt kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, joten tutkimustapa oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Saadut vastaukset olivat hyvin samankaltaisia, joten suuria eroja vastausten välillä ei löytynyt. Haastattelukysymykset ovat opinnäytteen liitteissä.

Ensiksi selvitettiin erikoisperinnän ja normaalin perinnän eroavaisuuksia. Vastausten mukaan sekä erikoisperinnässä että normaaliperinnässä on lähtökohtaisesti sama päämäärä: saada suoritus perinnässä olevalle täytäntöönpanoperusteelle. Eroavaisuuksia on kuitenkin paljon. Erikoisperinnän tyypillisenä piirteenä on epäillyt väärinkäytökset, joissa on monesti osallisena myös useita sivullisia luonnollisia henkilöitä tai yrityksiä. Väärinkäytösepäilyt edellyttävät tyypillisesti ulosottokaaren niin sanottujen ”tehostamispöytäkirjojen” käyttöä ja joissain tapauksissa osoitusta takaisinsaantiin ulosottomenettelyssä. Esimerkiksi keinotekoisien järjestelyjen sivuuttamis päätöstä ja sitä seuraavaa ulosmittausta, joita edeltää laaja tiedonhankintatyö. On tapauksia, joissa ulosoton välttelytoimet on tehty jo 90-luvun laman aikana. Aikajänne on siis erikoisperinnässä usein melko pitkä. Tällaisissa tapauksissa hankittavan materiaalin määrä on suuri ja ulosotoselvitykset muodostuvat erittäin laajoiksi.

Käytännön eroista erikoisperinnän ja normaalin perinnän välillä ulosottomiehet mainitsivat muun muassa sen, että rooteliperintä on omalla tavallaan kiireistä, koska tehtäväkenttä on laaja ja velallisten yhteydenottoja tulee päivittäin runsaasti. Erikoisperinnän toiminta taas on syklisempää. Kiireellisen asian tullessa vireille erikoisperintään, tehdään usein väliaikaistoimi, jonka aikana asiaa selvitetään. Väliaikaistoimi on voimassa kolme viikkoa, joten siinä ajassa täytyy saada hankittua riittävä määrä tietoa erikoisperinnän päätöksenteon tueksi, analysoida tieto ja mahdollisuuksien mukaan tehdä lisäksi

ulosotto- ja sivullisselvitykset. Väärinkäytöstapauksissa täytyy lisäksi tehdä päätös ja ulosmittaus. Tästä huolimatta prosessin täytyy sujua nopeasti, tehokkaasti ja laadukkaasti. Tästä johtuen erikoisperinnässä on välillä suuria työmääriä lyhyen ajan sisään. Lisäksi ulosottomiehet kertoivat juridisen osaamisen korostuvan erikoisperinnässä, sillä päätöksistä valitetaan paljon ja valitusprosessissa on mukana eri puolilla omat lakimiehet. Suuri käytännön eroavaisuus rooteliperintään onkin juuri se, että kokemusten mukaan erikoisperinnän velalliset ja sivulliset tekevät miltei jokaisessa tapauksessa valituksen ulosoton päätöksistä ja joissakin tapauksissa valituksia on voinut tulla jopa toistakymmentä. Tämä johtuu siitä, että erikoisperinnässä intressit ovat usein suuremmat kuin rooteliperinnässä ja usein valitusasiat etenevätkin loppuun asti eli ainakin hovioikeuden käsittelyyn saakka. Tämä lisää merkittävästi erikoisperinnän työmäärää, koska ulosottoasioihin täytyy tehdä lausumia, omalta osalta osallistua järjestettäviin oikeudenkäynteihin ja usein perehtyä samoihin asioihin monta kertaa.

Toisena asiana haastattelussa haluttiin selvittää tarkemmin erikoisperinnän yhteistyötä eri viranomaisten kanssa sekä kuinka paljon yhteistyötä tehdään ja kenen kanssa. Vastausten mukaan erikoisperintä tekee tapauksesta riippuen paljonkin yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Pääasiassa yhteistyö tapahtuu poliisin ja verottajan kanssa. Perustasolla viranomaisyhteistyö on tietojen vaihtoa, josta on kaikille hyötyä. Laajempi yhteistyö sisältää tietojen vaihdon lisäksi myös yhteistä pohdintaa siitä, mikä on tarkoituksenmukaisin puuttumiskeino epäiltyyn väärinkäytökseen. Parhaimmillaan yhteistyöstä saadaan se hyöty, että epäiltyihin väärinkäytöksiin voidaan puuttua oikealla tavalla sekä oikean viranomaisen toimesta ja saavutetaan sellaista tietoa, jota itse ei välttämättä olisi osannut etsiä tai muuten saanut.

Kysyttäessä miten ERP-sihteerin avulla kihlakunnanulosottomiehiä, kertoivat vastaajat erikoisperintäsihteerin olevan korvaamaton apu tiedonhankinnassa ja yhteistyön sujuneen hyvin. Pidettiin myös hyvänä, että ERP-sihteerin tietyllä tapaa kontrolloi muun muassa sitä, että ulosottomiehet tuovat tarvittavat pöytäkirjat ja hoitavat tilastoinnin ja muut tarpeelliset asiat kuntoon. Sihteerin merkitys korostuu erityisesti tilanteissa, jossa on kova kiire ja lyhyen ajan kuluessa on hankittava paljon tietoa. Velallisen vastuuhenkilön olisi lähes mahdotonta hoitaa kaikkea tiedonhankintaa kiiretilanteessa yksin. Joskus ulosottomiehet joutuvat tarvittaessa tekemään ulosottoeselvityksiä nauhoittamalla, joten työtilanteen salliessa ERP-sihteerin ja PETU-ryhmä auttavat nauhojen purussa pöy-

täkirjaksi. Suuri apu on ollut myös muun muassa kirjanpitoaineistojen hallinnassa ja oikeudenkäyntimateriaalin kasaamisessa valmistautuessa oikeudenkäynteihin.

Kuten aiemmin todettiin, erikoisperinnässä ja rooteliperinnässä on paljon eroja. Haastattelussa selvitettiin, miten eroavaisuudet näkyvät ERP-sihteerin työssä? Vastausten mukaan tiedonhankinnan tarve on usein laajempi ja määrällisesti suurempi erikoisperinnässä, joten myös sihteerin työnkuva on yleisesti ottaen laajempi ja edellyttää monen eriasian hallintaa samanaikaisesti. Tiedusteluja saatetaan joutua tekemään monista hyvin pienistäkin yksityiskohdista. Yhdessä vastauksessa nostettiin esiin, että huomio laajasta työnkuvasta pätee erityisesti viraston toimisto-organisaation muutosprosessin jälkeen, jossa on pyritty enemmän erikoistumaan tiettyihin toimintoihin.

Lisäksi haastattelussa kysyttiin annettujen tehtävänantojen eroista erikoisperinnän ja normaaliperinnän välillä. Vastaajat kertoivat, että tehtävänannot liittyen tiedusteluihin ovat useasti laajempia ja hallinnoitava kokonaisuus on suurempi erikoisperinnässä kuin normaaliperinnässä, sillä esimerkiksi tilitapahtumia voidaan kysyä useiden vuosien ajalta. Lisäksi tehtävienannon sisällöissä voi olla poikkeuksellisiakin pyyntöjä pienistä yksityiskohdista.

Käytännön esimerkki eräästä käsitellyssä tapauksesta, jossa ERP-sihteerin teki ulosottomiehen pyynnöstä laajat pankkitiedustelut velallisesta, kahdesta sivullisesta sekä noin seitsemästä sivullisyriytyksestä. Tapauksessa ulosottomiehet hakivat velallisen kotoa kirjanpitomateriaalia ja muuta aineistoa. Samaan aikaan erikoisperinnän sihteerin oli valmiudessa puhelimen päässä virastolla mahdollisten lisätiedusteluiden varalta sillä välin kun ulosottomiehet olivat velallisen luona. Myöhemmin ERP-sihteerin avusti tapausten materiaalien hallinnoinnissa ja kopioinnissa sekä oikeudenkäyntiaineiston kasaamisessa ja skannaamisessa.

5 ERP-SIHTEERIN TYÖ

Pirkanmaan ulosottovirastossa työskentelee yhteensä 38 perintäsihteeriä, jotka työskentelevät eri toiminnoissa. Asiakaspalvelussa työskentelee perintäsihteerejä, jotka muun muassa ottavat vastaan maksusuorituksia, todistuspyyntöjä, ulosottohakemuksia ja vastaanottavat asiakkaat, jotka tulevat kihlakunnanulosottomiehen luo hoitamaan perintäasioitansa. Kirjaustoiminnon perintäsihteerit kirjaavat ja tarkastavat saapuvat ulosottoasiat Uljas-ulosottojärjestelmään. He tutkivat asioiden täytäntöönpanokelpoisuuden ja hoitavat asioiden selvittelytehtäviä. Lisäksi he hoitavat päivittäin asia- ja rahatilitysten valmistelua sekä muita työpinoja kuten taulukkomaksuvapautusten- ja määräaikaisuuden hallinnan työpinnat. Rahaliikenteen perintäsihteerit antavat maksu- ja asiatilityslupia, hoitavat maksujen selvittelytehtäviä ja velkajärjestelyasioiden aloitus- ja lopputoimenpiteitä. Lisäksi laskureskontra ja tiliotekäsittely kuuluu heille. Sisäisessä tarkastuksessa työskentelee kaksi perintäsihteeriä. He käyvät sisäisen tarkastuksen ohjeen mukaisesti läpi erilaisia raportteja ja tilastoja ja antavat niistä raportteja. Perinnän tuen perintäsihteerit taas hoitavat vaativan perinnän tason selvittelytehtäviä, laativat yhteenvedoja ja hankkivat materiaalia esimerkiksi pankkitiedusteluja, rekisterikyselyjä ja tilinpäätösasiakirjoja. Heidän tehtävänä on myös kuolinpesien selvittelyt. (Kytölä, 2016.)

Valtakunnanvoudinviraston erikoisperinnän laajentamista valmistelleen työryhmän lopuraportissa vuodelta 2010 edellytettiin, että erikoisperinnän erityistarpeet myös toimistohenkilöstön osalta tuli ottaa huomioon esimerkiksi asiakirjahallinnan ja laajojen tiedustelujen osalta. Erikoisperintään tuli nimetä omaa toimistohenkilöstöä alueen keskuspaikan ulosottovirastosta. Pirkanmaan ulosottovirastossa työskentelee yksi erikoisperinnän perintäsihteeri.

Erikoisperinnän perintäsihteerin tehtävänkuvassa yhdistyy melko pitkälti kirjaustoiminnon ja perinnätuen perintäsihteerien toimenkuva. Seuraavassa kappaleessa kerrotaan tarkemmin tehtävänkuvasta ja sen jälkeen perehdytään ERP-sihteerin työn eri osa-alueisiin. ERP-sihteeri toimii osana PETU- eli perinnätuki –ryhmää. PETU –ryhmä auttaa tarvittaessa ERP-sihteeriä, mikäli esimerkiksi kiireellisiä tiedusteluja tulee paljon kerralla. Erikoisperintäsihteeri käsittelee vain erikoisperinnälle kuuluvien velallisten asioita. Ulosotokaaren 1 luvun 8 §:n mukaan kihlakunnanvouti saa määrätä myös muulle ulosoton virkamiehelle kihlakunnanulosottomiehelle kuuluvia tehtäviä, jos vir-

kamies täyttää kelpoisuusvaatimukset. Tämä mahdollistaa erilaisten selvitysten tekemisen perintäsihteerien toimesta.

5.1 Tehtäväkuva

Erikoisperintäsihteerin tehtäväkuvaan kuuluu laajasti erikoisperintään liittyvät toimitotehtävät. Yksi suuri kokonaisuus on turvaamistoimet, jotka ovat luonteeltaan erittäin kiireellisiä. ERP-sihteerin tehtävänä on kirjata saapunut hakemus turvaamistoimesta viivytyksettä, jotta täytäntöönpanotoimet voidaan aloittaa. Lisäksi tehtäviin kuuluu muiden erikoisperintään kuuluvien hakemusten kirjaaminen ja tarkastaminen.

Toisena suurena kokonaisuutena voidaan pitää selvittelytehtäviä kuten esimerkiksi pankkiedusteluja. Nämä tehdään kihlakunnanulosottomiesten pyynnöstä. Päivittäiseen työkuvaan kuuluu lisäksi erikoisperintään liittyvien asioiden tilitysten valmistelutehtävät ja tilitysluvan 1. vaihe sekä maksujen seuranta- ja käsittelytehtävät. Viikoittain ERP-sihteerin seuraa myös muita työpinoja kuten passiiviperinnän saldotiedusteluja, taulukkomaksuvapautuksia ja määräaikaisuuden hallinnan pinoja.

ERP-sihteerin pitää huolta erikoisperinnän asiakirjahuoltoon liittyvästä taltiointista, arkistoinnista ja ylläpidosta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi ulosotto selvitysten ja ulosmittauspäätösten arkistointia. Muita mahdollisia ERP-sihteerin tehtäviä on purkaa saneluja kihlakunnanulosottomiehen pyynnöstä, tehdä muistiot ERP-palavereista ja toimia tarvittaessa toimitustodistajana sekä hoitaa mahdolliset muut esimiehen antamat tehtävät. Lisäksi erikoisperintäsihteerin hoitaa erikoisperinnän tilastoinnin kokoamisen kaksi kertaa vuodessa. (Pirkanmaan ulosottovirasto, erikoisperintäsihteerin, tehtävän yleiskuvaus ja päätehtävät.)

5.2 Turvaamistoimet

Turvaamistoimen tarkoituksena on antaa ensiavun kaltaista oikeussuojaa. Tarkoituksena on estää omaisuuden hävittäminen ennen kuin kantaja saa saatavalleen päätöksen tai muuten estää vastaajan haitallinen toiminta ennen kuin hakijan oikeus on lopullisesti ratkaistu. Suurin osa ulosottoon toimitetuista täytäntöön pantavista turvaamistoimista on

oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1–3 §:ssä mainittuja turvaamistoimia. Näistä taas suurimman osan muodostavat saamisen turvaamiseksi määrätyt takavarikot. (Pitkänen, Turvaamistoimet.)

Vuonna 2014 ulosottovirastoissa tilastoitiin maanlaajuisesti turvaamistoimenpiteitä 809 kappaletta ja vuonna 2015 699 kappaletta (Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2015). Seuraavissa kappaleissa kuvataan turvaamistoimien prosessia ERP-sihteerin näkökulmasta.

5.2.1 Oikeudenkäymiskaaren mukaiset turvaamistoimet

Turvaamistoimi on yläkäsite, joka tarkoittaa takavarikkoa ja ”muuta turvaamistointia”. Tuomioistuimien voi määrätä takavarikon hakijan saamisoikeuden turvaamiseksi (OK 7:1) tai paremman oikeuden turvaamiseksi (OK 7:2). Jälkimmäinen tarkoittaa käytännössä takavarikkoa omistusoikeuden turvaamiseksi, mutta kyseessä voi olla myös rajoitettu esineoikeus, kuten käteispanntioikeus. Muu turvaamistoimi koskee muun oikeuden kuin saamisoikeuden tai paremman oikeuden turvaamista (OK 7:3). (Linna 2008, 232–233.)

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 §:n mukaan jos hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on saaminen, joka voidaan määrätä maksettavaksi ulosottokaaren 2 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa omaisuuttaan taikka menettelee muulla hakijan saamista vaarantavalla tavalla. Tällöin tuomioistuimien voi määrätä pantavaksi vastapuolen irtainta tai kiinteää omaisuutta takavarikkoon niin paljon, että saaminen tulee turvatuksi.

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 2 §:n mukaan vastapuolen hallussa oleva esine tai muu tietty omaisuus voidaan määrätä takavarikkoon myös silloin, kun hakija saattaa todennäköiseksi, että hänellä on sanottuun esineeseen tai omaisuuteen parempi oikeus, joka voidaan vahvistaa ulosottokaaren 2 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla ratkaisulla, ja on olemassa vaara, että vastapuoli kätkee, hävittää tai luovuttaa sanotun esineen tai omaisuuden taikka menettelee muulla hakijan oikeutta vaarantavalla tavalla. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:ssä turvaamistoimipäätöksessä määrätään tietty toimenpide hakijan muun oikeuden turvaamiseksi, kuten sakon uhalla kielletään tekemästä jotakin tai velvoitetaan tekemään jotakin. (Linna 2008, 233.)

Oikeudenkäymiskaaren 7 luvussa tarkoitetun turvaamistoimen määrää tuomioistuin. Se voidaan antaa myös väliaikaisesti, jolloin vastapuolelle ei varata tilaisuutta tulla kuuluksi. Väliaikainen turvaamistoimi voidaan antaa, jos turvaamistoimen tarkoitus on muuten vaarantumassa. Se on voimassa, kunnes tuomioistuin toisin määrää. (Linna 2008, 233.)

Turvaamistoimipäätöksen täytäntöönpanossa ei ole kysymys tuomioistuimen asettaman velvoitteen täytäntöönpanosta vaan ennakkoturvaavasta toimesta. Hakijan oikeutta ei ole tällöin vielä kokonaan tutkittu. Tuomioistuin on siis tässä vaiheessa vasta todennut, että hakijalla on todennäköisesti saatava tai muu oikeus vastaajaa kohtaan. Tästä syystä turvaamistoimen täytäntöönpano edellyttää, että hakija asettaa ulosottomiehelle vakuuden vahingosta, joka turvaamistoimesta voi syntyä vastaajalle. (Linna 2008, 234–235.) Vakuuden asettamisvelvollisuudesta vapaita hakijoita ovat ulosottokaaren 3 luvun 44§:stä ilmenevät tahot kuten esimerkiksi valtio ja sen laitokset, kunnat, kuntayhtymät sekä pankit ja vakuutusyhtiöt. (Pitkänen, Turvaamistoimet.)

Turvaamistoimien täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvin osin ulosottokaaren 4 luvun ulosmittausta koskevia säännöksiä. Koska takavarikko on vasta turvaava toimi, takavarikoitua omaisuutta ei saa myydä. Sen tarkoitus on säilyttää omaisuutta takavarikon hakijan oikeuden turvaamiseksi. Takavarikko kuitenkin väistyy ulosmittauksen tieltä, mikäli samasta kohteesta kilpailee sekä ulosmittausvelkoja että takavarikkovelkoja. (Linna 2008, 235–236.)

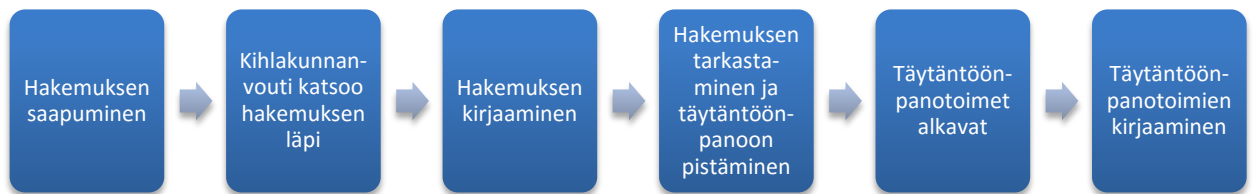
Tuomioistuimen tai muun varsinaista pääasiaa käsittelevän viranomaisen tulee ratkaissaan samalla määrätä kuinka kauan turvaamistoimi on voimassa. Täytäntöönpano taas päättyy siinä vaiheessa, kun ulosottomies on peruuttanut turvaamistoimen täytäntöönpanon. Usein kyse on siitä, että samalla, kun ulosottooperuste tulee täytäntöönpanotavaksi, takavarikoitu omaisuus ulosmitataan ulosmittauspäätöksellä ja peruutetaan samaa omaisuutta koskeva takavarikko. Kanteen hylkääminen tai tutkimatta jättäminen taas aiheuttaa sen, että takavarikon täytäntöönpano tulee peruuttaa, ellei tuomioistuin määrää, että turvaamistoimi peruuntuu vasta pääasiaa koskevan ratkaisun saatua lainvoiman. (Pitkänen, Turvaamistoimet.)

5.2.2 Pakkokeinolain mukainen vakuustakavarikko

Vakuustakavarikko on turvaamistoimenpide sakon, rahamääräisen menettämisseuraamuksen tai asianomistajalle maksettavan rikokseen perustuvan korvauksen maksamisen turvaamiseksi. Sillä on suuri merkitys varsinkin esimerkiksi talousrikoksissa, koska niiden esitutkinta, syyteharkinta ja tuomioistuinkäsittely kestävät yleensä kauan aikaa. Ilman vakuustakavarikkoa rikoksesta epäilyllä olisi hyvät mahdollisuudet kätkeä ja hävittää omaisuus. (Juutilainen 2007, 163.) Vakuustakavarikosta säädetään pakkokeinolain 6 luvussa. Uusi pakkokeinolaki tuli voimaan 01.01.2014. Hukkaamiskiellon osalta noudatetaan soveltuvin osin pakkokeinolain mukaisia säännöksiä vakuustakavarikosta. (PKL 11 luku 5–6 §.)

Pidättämiseen oikeutettu virkamies voi määrätä väliaikaisen vakuustakavarikon, mikäli asia on kiireellinen ja väliaikaiselle vakuustakavarikolle säädetyt edellytykset täyttyvät. Väliaikainen vakuustakavarikko lakkaa olemasta voimassa, jos vaatimusta vakuustakavarikon määrittämisestä ei tehdä tuomioistuimelle viikon kuluessa väliaikaismääräyksen antamisesta. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen on tehtävä ulosottokaaren 4 luvun 33 §:ssä mainittu rekisteri-ilmoitus väliaikaisen vakuustakavarikon lakkaamisesta, jos tuomioistuin on hylännyt vaatimuksen väliaikaisen vakuustakavarikon kohteena olevan omaisuuden panemisesta vakuustakavarikkoon. Väliaikaisesta vakuustakavarikosta on ilman viivytystä tehtävä pöytäkirja, jossa kerrotaan vakuustakavarikon tarkoitus, selostetaan siihen johtanut menettely ja yksilöidään kohteena oleva omaisuus. Jäljennös on toimitettava sille, jonka omaisuuteen väliaikainen vakuustakavarikko kohdistuu. (Pakkokeinolaki 6 luku 3 §.)

5.2.3 Turvaamistoimet ja vakuustakavarikot ERP-sihteerin työssä

KUVA 1. Turvaamistoihihakemukset

Turvaamistoihihakemukset saapuvat ulosottovirastoon kiireellisyytensä vuoksi yleensä sähköpostin tai faksin välityksellä. Ennen kirjaamista hakemuksen tarkastaa kihlakunnanvouti, joka samalla katsoo turvaamistoimen lajin ja määrää kenen vastuulle turvaamistoimi menee. Kihlakunnanvouti lisäksi määrää hakijalle asetettavan vakuuden vahingosta, joka vastaajalle voi syntyä turvaamistoimesta. Aiemmin mainitun mukaisesti, joidenkin hakijoiden kuten julkisyhteisöjen sekä luotto- ja vakuutuslaitosten ei tarvitse antaa hakijavakuutta. (Linna 2008, 235.) Tämän jälkeen hakemus kirjataan. Turvaamistoimet pyritään pääsääntöisesti kirjaamaan saman päivän aikana. Tarkemmat tiedot kirjaamisesta on liitteessä 1. Liitettä ei ole julkaistu opinnäytteen julkisessa raportissa. Mikäli velallinen on jonkin toisen ulosottoviraston piirissä, on kyseisen piirin ulosottomiehen tehtävä vastuuhenkilön siirto Uljaassa.

Ennen hakemuksen siirtämistä täytäntöönpanoon, kirjauksen oikeellisuuden tarkastaa vielä toinen perintäsihteeri. Vasta tämän jälkeen asia voidaan siirtää Uljaassa täytäntöönpanoon. Sihteeri vie kirjaamisen jälkeen ulosoton asiakirjahallintajärjestelmä Noteisiin turvaamistoimen tiedot. Hakemus ja täytäntöönpanoperusteesta arkistoidaan ja siitä viedään kopio asiaa hoitavalle ulosottomiehelle.

Ulosottomiehet tuovat tekemistään turvaamistoihapäätöksistä oman kappaleen myös ERP-sihteerille, joka kirjaa tehdyt toimenpiteet Uljaaseen. Turvaamistoimista pidetään lisäksi taulukkoa, johon päivitetään tiedot vireillä olevista turvaamistoimista sekä niihin tehdyistä toimenpiteistä. Päätökset arkistoidaan hakemuksen kanssa samaan arkistokansioon.

Turvaamistoimi päättyy esimerkiksi silloin, kun hakijalta tulee peruutus, jolloin ulosottomies tekee peruutuksesta päätöksen, jonka jälkeen sihteeri voi tilittää asian pois Uljaasta ja siirtää myös asiakirjat tilitettyjen turvaamistoimien arkistokansioon. Väliaikaiset vakuustakavarikot voidaan laittaa lopulliseksi, kun kärjäoikeuden vakuustakavarikopäätöksen perusteella tehdään takavarikkotoimenpide.

5.3 Tiedonhankinta

Ulosottoa koskevat tietojensaantisäännökset ovat tärkeitä normaaliperinnässä ja jopa ratkaisevan merkityksellisiä erikoisperinnässä. UK 3:64-68 §:ssä ovat säännökset koskien sivullisen ja viranomaisen tietojenantovelvollisuutta. Ulosottomiehellä on oikeus saada UK 3:65-67 §:ssä mainitut tiedot, asiakirjat ja aineistot sekä viranomaiselta että sivulliselta salassapitosäännösten estämättä ja maksutta. Tietojen pyynnön tulee kuitenkin olla välttämättömiä yksittäisessä ulosottoasiassa. Tiedot voidaan välittää myös teknisen käyttöyhteyden avulla. (Linna & Leppänen 2005, 483.)

Ensisijaisesti velallisen velkaantumistilanne tarkistetaan Uljas-järjestelmästä. Tämän lisäksi hyödynnetään eri rekistereistä saatavia tietoja kuten väestötietojärjestelmä VTJ:tä, verottajalta saatavia tulo- ja varallisuustietoja sekä työpaikka- ja eläketietoja Eläketurvakeskukselta. (Lindström 2014, 402.)

5.3.1 Viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan tietojenantovelvollisuus

UK 3:67 §:n säännöksillä on tavoiteltu ulosottomiehelle laajaa tiedonsaantioikeutta muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta tahoilta, kunhan tiedot koskevat velallisen taloudellisia olosuhteita. Ulosottomies on oikeutettu edellä mainitun pykälän perusteella saamaan viranomaiselta tai julkista tehtävää hoitavalta velallisen omaisuutta, tuloja ja muuta taloudellista asemaa sekä maksuyhteyksiä koskevat tiedot, työ- ja palvelussuhteita, eläkettä ja taloudellista toimintaa koskevat tiedot sekä velallisen osoite- ja puhelintiedot, vaikka ne olisivat salaisia. Näitä tietoja voidaan pyytää esimerkiksi verottajalta, tullilta, poliisilta, rajavartio-, työ- ja sosiaaliviranomaisilta sekä eri lupaviranomaisilta, konkurssiasiamieheltä, Kelalta, eläkeyhtiöistä sekä Eläketurvakeskukselta.

Tietojensaantimenettelyä ei säännellä vaan se on sovittavissa tietojenpyytäjän- ja luovuttajan välillä. (Linna & Leppänen 2005, 499–500.)

5.3.2 Sivullisen tietojenantovelvollisuus

Tietojenantovelvollinen sivullinen voi olla luonnollinen henkilö tai yhteisö. Yhteisön puolesta tiedot on velvollinen antamaan lain mukainen edustaja. Tietojen saanti rakentuu velallisen ja tietojenantovelvollisen sivullisen väliseen sopimussuhteeseen tai siihen rinnastuvaan muuhun järjestelyyn. UK 3:66 §:ssä määritellään tiedot, jotka sivullinen on ulosottokaaren mukaan velvollinen antamaan. Sivullisen on kysyttäessä ilmoitettava, onko hänellä velalliselle kuuluvaa omaisuutta hallussaan ja ilmoitettava mitä omaisuutta hänellä on. Eli esimerkiksi pankista voidaan kysyä tietoja tallelokeron löytämiseksi tai pankissa mahdollisesti vakuutena oleva omaisuus. (Linna & Leppänen, 490–493.) UK 3:66 §:n mukaisesti ulosottomiehellä on oikeus ottaa asiakirjasta tai aineistosta jäljennös. Luotto-, rahoitus- tai vakuutuslaitos ei saa muulle kuin viranomaiselle ilmaista, onko ulosottomies tehnyt UK 3:66 §:ssä tarkoitetun tiedustelun.

Sivullisen tulee myös ilmoittaa, onko velalliselta häneltä saatavia tai onko sivullisella saatavia velalliselta esimerkiksi kauppahintasaatava tai vakuutuskorvaus. Myös saatavien peruste ja määrä tulee ilmoittaa. Pankkitalletuksien osalta luottolaitoksen on ilmoitettava tilin muoto ja saldo, tilien maksuliikenne ja velallisella olevat tilien käyttöoikeudet. Lisäksi sivullisen tulee ilmoittaa, mikäli hän on tehnyt velallisen kanssa tai velallisen hyväksi sellaisen oikeustoimen, jolla saattaa olla merkitystä etsittäessä velallisen omaisuutta. (Linna & Leppänen 2005, 494.)

Työnantajan tai muun tulon maksajan on ilmoitettava velallisen saamat tulot ja luontoisedut, työaika ja tulon perusteet. Säännös koskee niin palkkatuloa kuin eläketuloa ja elinkeinotuloa. Tele- ja postitoiminnan harjoittajalla on velvollisuus ilmoittaa tiedossaan olevat velallisen osoite- ja puhelin tiedot ja muut yhteystiedot. (Linna & Leppänen 2005, 495.)

5.3.3 Tiedonhankinnan prosessi

Edellä mainituista tiedonantovelvollisista ERP-sihteerin tekee tiedustelut lähinnä UK 3:67 §:ssä mainituille viranomaistahoille ja UK 3:66 §:ssä mainituille luotto-, rahoitus- ja vakuutuslaitoksen kaltaisille sivullisille. ERP-sihteerin tekee tiedusteluja erikoisperinnän velallisista. Alla olevasta kuvasta selviää tiedustelujen prosessi.

KUVA 2. Tiedonhankinnan prosessi

Tiedustelun tekeminen lähtee aina kihlakunnanulosottomiehen pyynnöstä tehdä tiedustelu, sillä päätösvalta tietojen välttämättömyyden arvioinnista kuuluu ulosottomiehelle. Tiedustelu tehdään noudattaen UK 3:64-67 §:ssä olevia säännöksiä ja lainkohta johon tiedustelu perustuu, täytyy aina mainita selkeästi jokaisessa tehdyssä tiedustelussa. Koska opinnäytetyö on pääosin julkinen, ei tarkempaa kuvausta tiedustelusta anneta. Liitteessä 2 on mallit siitä, millaisia tiedusteluja voidaan lähettää. Liitteitä ei ole julkaistu opinnäytteen julkisessa raportissa. ERP-sihteerin seuraa, että kysytyihin tiedusteluihin saapuu vastaukset ja raportoi ne tiedustelua pyytäneelle kihlakunnanulosottomiehelle.

5.4 Tilityksen valmistelu, maksujen seuranta ja muut työpinot

Erikoisperintäsihteerin antaa niin sanotun ”ykkösluvan” erikoisperinnän raha-, asia- ja selvittävät maksut ja –asiat –tilityksille sen jälkeen kun ulosottomies on kohdentanut varat saataville. Varojen jaolla tarkoitetaan kertyneiden varojen kohdentamista saataville ja tilityksellä varojen maksamista velkojille. (UK 6.1 §.) Saataville kohdennetut varat tilitetään hakijalle viikoittain, jollei tilittämiseksi ole estettä. Tilitetyistä varoista annetaan hakijalle saatavakohtainen erittely (Valtioneuvoston asetus ulosottomenettelystä 5.17 §). Selvittävät maksut ja –asiat työpinnoissa olevista maksuista tarkistetaan asian lisätiedoissa oleva tilitystieto ja tehdään toimenpiteet sen mukaisesti. Asialla saattaa olla esimerkiksi monta velkojaa, jolloin kertyneet varat tulee jakaa heidän kesken. Kyseessä

voi olla myös esimerkiksi ulosottoakaan 4 luvun 68 §:n mukainen periminen maksukiellon saajalta, jolloin maksukiellon noudattamatta jättäneelle taholle kertyvät varat käytetään sen henkilön veloille, jota maksukiello on koskenut.

ERP-sihteerin seuraa päivittäin niin kutsuttua osaston työpinoa, jossa säilytetään esimerkiksi ulosmitattuja valituksenalaisia varoja, joita ei ole voitu kohdentaa asioille, vailla lainvoimaa olevia varoja, huutokauppavaroja ja takavarikkorahoja. Jokaisella rahalla täytyy olla selite siitä, miksi se on kyseisessä pinossa. Ulosottomies ei siis kaikissa tapauksissa voi tilittää varoja heti niiden kertymisen jälkeen. Säilytettävät varat talletetaan virkavarain tilille. Jos varoja on enemmän kuin 10 000 euroa, ne tulee kuuden viikon kuluessa erikseen tallettaa luottolaitokseen kasvamaan korkoa. Koron saa se, jolle varat lopulta tilitetään. (Linna 2008, 206–207.) Tilityskieltoisten asioiden pinossa on varoja, jotka ovat jo kohdennettu asioille, mutta niitä ei voida vielä tilittää. Tällöin asialle on viety varojen tilityksen kiello, josta ilmenee kiellon syy.

Uljaassa olevasta muutostyöpinosta katsotaan päivittäin sähköisesti tulleet muutokset, tutkitaan se ja tehdään tarvittavat toimenpiteet. Muutokset voivat olla esimerkiksi saldoa koskevia muutoksia, jos velallinen on maksanut saatavia suoraan hakijalle. Kun saaminen maksetaan asian vireilläolon aikana muulle kuin ulosottomiehelle (niin kutsuttu ohimaksu), tulee siitä silloin maksettavaksi myös taulukkomaksu (Linna & Leppänen 2005, 655). Muutokset voivat saapua myös kirjallisesti kuten esimerkiksi ulosottoasian peruuttaminen. Jos hakija peruuttaa ohimaksun vuoksi hakemuksensa, joutuu hän maksamaan käsittelymaksun, mikäli velalliselta ei saada perittyä taulukkomaksua ohimaksusta. Käsittelymaksu on maksettava myös siinä tapauksessa, kun hakija muusta syystä peruuttaa hakemuksensa. (Linna & Leppänen, 655–656.)

Kuukausittain seurataan ”vapautus taulukkomaksusta” –työpinoa, johon tulevat ehdotukset taulukkomaksuvapautuksen saajista joka kuukauden 20. päivän jälkeen. Sen jälkeen kun velalliselta on peritty toistuvaistulon ulosmittauksessa edeltäneen kahden vuoden aikana taulukkomaksuja yhteensä vähintään 18 kuukauden ajalta, taulukkomaksun perintää ei jatketa. Jos toistuvaistulon ulosmittaus alkaa uudestaan ennen kuin vuosi on kulunut maksuttoman perinnän päättymisestä, taulukkomaksua ei peritä uudessakaan asiassa. Jos vuosi on kulunut maksuttomasta perinnästä, taulukkomaksua peritään seuraavilta 12 kuukaudelta. ((8.6.2006/470) Laki ulosottomaksuista 5 §.)

Määräaikaisuuden hallinnan työpinnassa seurataan noin viikoittain asioita, jotka ovat lähiaikoina vanhentumassa. Saatava vanhentuu, kun ulosottoperusteen määräaika kuluu umpeen (UK 2:27). Jos kuitenkin ulosottoperusteen määräajan kuluessa saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai saatava on ilmoitettu 5 luvussa tarkoitettu myynnissä, määräajan umpeen kuluminen ei estä maksun saamista ulosmitatuista varoista (UK 2:24.3). Vanhentuneille asioille merkitään asian välilehdelle tieto vanhentumispäivästä. Mikäli asialla on UK 2:24.3 §:n mukainen realisoimaton voimassa oleva ulosmittaus, viedään asialle tieto vanhentumisesta ja ulosmittauksen voimassaolosta.

Passiiviperinnän saldotiedustelujen työpinoa seurataan noin viikoittain. Ulosotto lähettää saldotiedusteluita sellaisille velkojille, jotka ovat normaalin ulosoton yhteydessä pyytäneet asian passiivirekisteröintiä. UK 3:104 §:n mukaisesti velkojan tulee ulosottomiehen pyynnöstä ilmoittaa saatavansa määrä eli onko saatavan määrässä tapahtunut muutoksia passiivirekisteröinnin aikana. Velkoja on myös velvollinen omasta aloitteestaan ilmoittamaan ulosottomiehelle, mikäli passiivisaatava tulee kokonaan suoritetuksi. (UK 3:104.) Saldotyöpinoissa oleviin asioihin tulleet saldoilmoitukset käsitellään ja tilityskiellot poistetaan asioilta. Mahdollisista toimenpiteistä ilmoitetaan vastaavalle kihlakunnanulosottomiehelle.

Erikoisperintäsihteeri hoitaa lisäksi erikoisperinnässä työskentelevien ulosottomiesten kilometrikorvausten rekisteröinnin Uljas-järjestelmään. Toimitetut ajopäiväkirjat tarkastetaan aina palkkiojakson lopussa ja ajokilometrit ja mahdolliset lisäsentit viedään järjestelmään. Vuonna 2016 omalla autolla tehdystä työmatkasta korvataan 43 senttiä kilometriltä ja muiden työnantajan asioilla kuljetettavista henkilöistä maksetaan lisäksi 3 senttiä kilometriltä henkilöä kohden (Verohallinto 2016).

5.5 Asiakirjojen säilytys sekä arkistointi, tilastointi ja muut tehtävät

ERP-sihteeri arkistoi erikoisperintään liittyvät asiakirjat kuten esimerkiksi ulosmittauspäätökset, ulosottoselvitysten pöytäkirjat ja voudin tekemät päätökset. Erikoisperintää työllistää paljon erilaiset valitusprosessit ja niihin liittyvät oikeudenkäynnit, joten ERP-sihteeri hoitaa myös muutoksenhakuun liittyvien asiakirjojen hallintaa. Erikoisperintäsihteeri avustaa tarvittaessa suurien oikeudenkäyntimateriaalien koostamisessa ja kopiainnissa.

Valtakunnanvoudinvirasto seuraa erikoisperinnän toiminnan tuloksellisuutta puolivuositain toimitettavalla tilastoinnilla. Tiedot annetaan ajanjaksoilta 01.01. – 30.06. ja 01.01. – 31.12. Tilastoinnin on tarkoitus olla mahdollisimman yhteneväistä erikoisperintäalueiden välillä, jotta ne ovat keskenään vertailukelpoisia. Valtakunnanvoudinvirasto on laatinut lomakkeen, johon erikoisperintäalueet täyttävät vaaditut tiedot. (Valtakunnanvoudinvirasto, ohje erikoisperinnän tilastolomakkeen täyttämisestä.) Erikoisperinnän sihteeri kokoaa ulosottomiesten toimittamat tilastot yhteen ja kerää myös itse tilastoon osan vaadittavasta tiedosta.

Ulosottomiehet voivat tehdä ulosotto selvityksiä ja sivullisselvityksiä myös nauhoittamalla. Erikoisperintäsihteeri auttaa näiden nauhojen purkamisessa pöytäkirjaksi, mikäli työtilanne sen sallii. ERP-sihteerin työnkuvaan kuuluvat myös muut mahdolliset esimiehen antamat tehtävät. Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että sihteeri voi tarvittaessa auttaa myös muissa tehtävissä esimerkiksi menemällä ulosotto selvitykseen toimistodistajaksi.

6 POHDINTA

ERP-sihteerin koetaan korvaamattomana apuna erikoisperintätoiminnassa ja merkitys korostuu erityisesti silloin, kun on kova kiire. Kihlakunnanulosottomiesten on tärkeää saada velallisesta kasattua tietoja mahdollisimman nopeasti, joten ERP-sihteerin avulla tämä onnistuu paljon nopeammin ja samalla se säästää ulosottomiehen aikaa.

ERP-sihteerin tehtäväkuva on melko laaja ja siinä yhdistyy toimintoja sekä kirjauksen perintäsihteerin työstä että perinnän tuen perintäsihteerin työstä. Laajan tehtäväkuvan ansiosta työtehtävät ovat siis monipuoliset, mutta toisaalta ERP-sihteerin on hallittava enemmän asiakokonaisuuksia sekä useita asioita samanaikaisesti. Sisä-Suomen erikoisperintäalueella työskentelee vain yksi ERP-sihteerin, joten tämäkin helposti tuo omat haasteensa esimerkiksi mietittäessä erilaisten poissaolojen sijaistamista. Tiedon ollessa vain yhdellä ihmisellä, ei toinen ihminen välttämättä pysty täysin saumattomasti sijaistamaan toista. Lisäksi kaikkia asioita ei välttämättä tehdä samalla tavalla erikoisperinnässä ja normaalissa perinnässä, joten tämä vaikuttaa näin ollen myös toimistossa tehtäviin toimenpiteisiin. Näiden seikkojen vuoksi voisi olla hyvä, jos myös toinen ihminen hallitsisi ERP-sihteerin työn kokonaisvaltaisesti.

Kaikki ulosottoviraston toiminta perustuu lakiin ja tämä näkyy myös ERP-sihteerin työssä. Esimerkiksi tiedustelujen tekeminen on tarkasti säänneltyä ja tietojen pyytämiseksi täytyy olla aina peruste. Lähetetyissä tiedusteluissa on oltava selkeästi mainittu se lainkohta, mihin tiedustelu perustuu. Tiukan sääntelyn ansiosta myös velallisen oikeudet on hyvin turvattu.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli antaa mahdollisimman selkeä kuva ERP-sihteerin työstä ja kuvata työtehtävien eri vaiheita. Työ on pitkälti lainopillinen ja käytännönläheinen. Mielestäni sain näitä molempia puolia tuotua hyvin esiin opinnäytteessä. Työhön haastavuutta toi aiheen rajaaminen, sillä suurien kokonaisuuksien lisäksi olisi ollut myös monia pieniä yksityiskohtia ja pääsäännöistä tehtäviä poikkeuksia, joista olisi voinut kirjoittaa enemmänkin. Työhön on kuitenkin mielestäni tiivistetty keskeisimmät asiat erikoisperinnästä ja ERP-sihteerin työstä.

Opinnäytetyö on ollut hyödyksi erityisesti oman oppimiseni kannalta. Ennen ERP-sihteerin sijaistamista olin työskennellyt kirjaustoiminnossa, joten suurin osa uusista työtehtävistä oli ennestään täysin tuntemattomia minulle. Kirjoittaessani opinnäytetyötä tutustuin samalla sekä siihen mitä laki sanoo sekä siihen miten se käytännössä näkyy työn tekemisessä. Tämä lisäsi myös mielenkiintoa opinnäytteen tekemiseen, sillä se auttoi omaa perehtymistäni ERP-sihteerin tehtäviin. Uskon työstä olevan hyötyä myös jatkossa niille, jotka ERP-sihteerin työtä tulevat tekemään tai haluavat tietää työtehtävistä enemmän.

LÄHTEET

Erikoisperinnän laajentamista valmistelleen työryhmän loppuraportti. 2010. Valtakunnanvoudinvirasto. Luettu 23.02.2016.

https://www.edilex.fi.elib.tamk.fi/ministerioiden_julkaisut/7408.pdf

Fränti, J. Ylitarkastaja. 2016. Sähköpostiviesti. jukka.franti@oikeus.fi. Tulostettu 18.04.2016.

Juutilainen, Gisela. 2007. Hukkaamiskielto ja vakuustakavarikko. Oikeuslaitos. Luettu 02.04.2016.

Koulu, R. & Lindfors, H. 2009. Ulosotto-oikeus. Helsinki: Edita.

Kytölä, M. Apulaistoimistopäällikkö. 2016. Sähköpostiviesti. mirja.kytola@oikeus.fi. Tulostettu 22.04.2016.

Laki ulosottomaksuista 13.1.1995/34.

Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728.

Lindström, J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki: Talentum.

Linna, T. & Leppänen, T. 2007. Ulosmittaus ja myynti. Helsinki: Talentum.

Linna, T. & Leppänen, T. 2005. Ulosottomenettely. Helsinki: Talentum.

Linna, T. 2008. Ulosottokaaren pääkohdat. Helsinki: Talentum.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Pakkokeinolaki 806/2011.

Pirkanmaan ulosottovirasto. 2014. Erikoisperintäsihteerin tehtävän yleiskuvaus ja päätehtävät. Julkaistu 01.06.2014.

Pirkanmaan ulosottovirasto. 2016. Sisä-Suomen erikoisperintäalueen toimintakertomus vuodelta 2015. Luettu 12.03.2016.

Pitkänen, P. Kihlakunnanvouti. Turvaamistoimet. Tulostettu 02.02.2016.

Ulosotto. 2016. Oikeuslaitos. Luettu 25.03.2016.

<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/ulosotto.html>

Ulosoton organisaatio. 2016. Oikeuslaitos. Luettu 26.03.2016.

<http://www.oikeus.fi/ulosotto/fi/index/ulosotto/ulosotonorganisaatio.html>

Ulosottokaari 15.6.2007/705.

Valtakunnanvoudinvirasto. 2014. Ohje erikoisperinnän tilastolomakkeen täyttämisestä. Julkaistu 07.01.2014. Luettu 14.04.2016.

Valtakunnanvoudinvirasto. 2014. Ulosotto tehostanut harmaan talouden torjuntaa. Julkaistu 08.04.2014. Luettu 23.02.2016.
<http://www.valtakunnanvoudinvirasto.fi/fi/index/ajankohtaista/2014/04/ulosottotehostanutharmaantaloudentorjuntaa.html>

Valtakunnanvoudinvirasto. 2015. Ulosottolaitoksen toimintakertomus vuodelta 2014. Julkaistu 27.03.2015. Luettu 22.02.2016.
http://www.valtakunnanvoudinvirasto.fi/material/attachments/vvv2/vvvliitteet/euhGL7e iP/Ulosottolaitoksen_toimintakertomus_vuodelta_2014.pdf

Valtakunnanvoudinvirasto. 2016. Ulosottolaitoksen toimintakertomus vuodelta 2015. Luettu 05.04.2016.
http://www.valtakunnanvoudinvirasto.fi/material/attachments/vvv2/vvvliitteet/2dMZFN Mkb/Ulosottolaitoksen_toimintakertomus_vuodelta_2015.pdf

Valtakunnanvoudinvirasto. 2015. Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2014. Julkaistu 16.03.2015. Luettu 22.02.2016.
http://www.valtakunnanvoudinvirasto.fi/material/attachments/vvv2/vvvliitteet/yJkhY8A 0V/Ulosotto_Suomessa_2014_verkko.pdf

Valtakunnanvoudinvirasto. 2016. Ulosotto Suomessa – Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2015. Luettu 13.03.2016.
http://www.valtakunnanvoudinvirasto.fi/material/attachments/vvv2/vvvliitteet/PaTe3bvr/Ulosotto_Suomessa_2015.pdf

Valtioneuvoston asetus ulosottomenettelystä 1322/2007.

Valtioneuvoston kanslia. 2016. Harmaata taloutta ja talousrikollisuutta voidaan parhaiten torjua ennalta ehkäisevällä työllä. Julkaistu 12.04.2016. Luettu 14.04.2016. http://vnk.fi/artikkeli/-/asset_publisher/harmaata-taloutta-ja-talousrikollisuutta-voidaan-parhaiten-torjua-ennalta-estavalla-tyolla

Verohallinto. 2016. Syventävät vero-ohjeet. Luettu 16.04.2016.
[https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Ennakkoperinta/Verohallinnon_paatos_verovapaista_matkak\(38794\)#kilometrikorvaukset](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Ennakkoperinta/Verohallinnon_paatos_verovapaista_matkak(38794)#kilometrikorvaukset)

Väre, M. Kihlakunnanulosottomies. 2016. Sähköpostiviesti. mikko.vare@oikeus.fi. Tuostettu 18.04.2016.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

1. Miten oman näkemyksenne mukaan erikoisperinnän tehtävät eroavat rooteliperinnän tehtävistä?
2. Viranomaisyhteistyöstä: kenen kanssa tehdään ja kuinka paljon? Mitä hyötyä yhteistyöstä saadaan?
3. Miten ERP-sihteerit auttaa omaa työtänne?
4. Kuinka erikoisperinnän ja rooteliperinnän erot vaikuttavat sihteerin työhön esimerkiksi tehtävien laajuuden osalta?
5. Onko tehtävienannon sisällössä eroja verrattuna rooteliperintään? Eli onko esimerkiksi tiedustelut laajempia ja sisällöltään yksityiskohtaisempia.